

Latviešu valodas aģentūra

MĀCI UN MĀCIES LATVIEŠU VALODĀ!

SOCIĀLĀS ZINĪBAS UN VĒSTURE

5. KLASE

Latviešu valodas un sociālo zinību un vēstures satura
integrēta apguve lingvistiski neviendabīgā vidē

Metodisks līdzeklis skolotājam

MĀCI UN MĀCIES LATVIEŠU VALODĀ!

Annija Bergmane, Baiba Asare

SOCIĀLĀS ZINĪBAS UN VĒSTURE 5. KLASE

Latviešu valodas un sociālo zinību un vēstures satura
integrēta apguve lingvistiski neviendabīgā vidē

Metodisks līdzeklis skolotājam

Projekta vadītāja *Linda Krastiņa*

Recenzente *Inga Pelcmane*

Māksliniece *Anita Ozoliņa*

Redaktore *Ivetta Sirica*

Makets SIA „Capital Word”

Darba autortiesības ir aizsargātas saskaņā ar Autortiesību likumu.

Darba publicēšana jebkurā drukātā vai elektroniskā formā, kopumā vai daļām, tā izdošana, izplatīšana plašsaziņas līdzekļos ir stingri aizliegta bez Latviešu valodas aģentūras rakstveida piekrišanas.

Izdevuma ISBN 978-9934-617-66-9

Izdevuma UDK 3(075.2)

Izdevuma autorzīme Be543

Latviešu valodas aģentūra, 2024

SATURS

Ievads	5
---------------------	---

1. KĀ PĒTĪT UN SAGLABĀT VĒSTURES LIECĪBAS?..... 6

Kādi ir vēstures avoti un to veidi?	
Vēstures avoti un vēstures avotu veidi	
Vēstures avoti un vēstures avotu veidi: vēstures avotu grupēšana	
Spēle „Es sakrāju!”	
Skolu vēsture Latvijā	
Vēstures avoti 2	
Kas? Kur? Kad? Ko? Kāpēc?	
Ģimenes vēstures avoti	
Manas ģimenes vēstures avots	
Kaucminde Mājturības skola	
Fakts un tam atbilstošie viedokļi	
Stāstījums par ģimenes vēsturi	

2. KĀ IZZINĀT SAVA NOVADA, TUVĀKĀS APKĀRTNES VĒSTURI?..... 16

Ģimenes rīcība – cēloņi un sekas	
Manas ģimenes notikuma cēloņi un sekas	
Stāstījums par cēloņiem un sekām	
Pārmaiņas vēsturiskos objektos	
Pārmaiņu un seku noteikšana	
Kas ir kultūras pieminekļi?	
Kultūras pieminekļu veidu skaidrojums	
Krustvārdu mīkla „Kultūras pieminekļi”	
Bingo „Kultūras pieminekļi”	
Dažādie kultūras pieminekļi	
Kas ir izstāde?	
Kultūras pieminekļu digitālā ekspozīcija	

3. KĀ NOVĒRST UN RISINĀT KONFLIKTUS VIETĒJĀ KOPIENĀ?..... 23

- Kā novērst konfliktus ikdienā?
- Konfliktu dienasgrāmata
- Emocijas un rakstura īpašības
- Cilvēku attiecību veidi
- Konfliktu risināšanas stratēģijas

4. KĀ UN KĀPĒC PALĪDZĒT LĪDZCILVĒKIEM?..... 26

- Kas ir labdarība?
- Sociālās līdzdalības domino
- Kā es varu iesaistīties?
- Projekts „Esam sociāli aktīvi!”

5. KĀ DARBOJAS PAŠVALDĪBA? 29

- Skolas pašpārvaldes iepazīšana: intervija
- Jēdzieni
- Pašvaldības iestādes un to funkcijas
- Informācijas medības
- Uzņēmējdarbības nozares
- Uzņēmumi manā pašvaldībā

PIELIKUMI..... 33

IEVADS

2023. gada 1. septembrī Latvijas skolās sākās pāreja uz vienotu izglītības sistēmu jeb mācībām valsts valodā. Turpmāk skolēni mācību saturu apgūs tikai valsts valodā. Tomēr daudziem latviešu valodas prasmes nav pietiekamas un nepieciešams atbalsts. Plānojot mācību stundu, īpaši jādomā par jaunu jēdzienu apguvi un iepriekšmācīto jēdzienu atkārtošānu, par tādu metodisko paņēmienu izmantošanu, kas veicina visu valodas pamatprasmju – klausīšanās, runāšanas, lasīšanas un rakstīšanas – pilnveidošanu. Lai to veiksmīgi īstenotu, jāpieņem, ka katrs skolotājs ir arī valodas skolotājs un mācību procesā izmantojama didaktiska pieeja – valodas un satura integrēta apguve jeb CLIL (*Content and Language Integrated Learning*). Tā ir mācīšanās aktīvā darbībā un saziņā, sasniedzot divus vienlīdz svarīgus mērķus – apgūt valodu un mācību priekšmeta saturu. Būtiski, lai apgūtais vārdu krājums tiktu izmantots arī citos mācību priekšmetos un ikdienas situācijās.

Īpaši nozīmīga ir skolotāja izprotoša un labvēlīga attieksme pret skolēniem. Lai skolēnu motivētu, noderēs uzslavas un pamudinājumi.

Metodiskajā materiālā „Māci un mācies latviešu valodā! Sociālās zinības un vēsture. 5. klase” piedāvāti daudzveidīgi mācību uzdevumu apraksti katram tematam sociālo zinību un vēstures mācību satura un latviešu valodas integrētai apguvei. Piedāvātie uzdevumi iekļaujami gan stundas sākumā, gan galvenajā daļā, apgūstot jauno mācību saturu vai vingrinoties, gan noslēgumā, lai skolēni varētu demonstrēt savu sniegumu. Metodiskie komentāri un mācību līdzekļi veidoti un sakārtoti atbilstoši sociālo zinību un vēstures mācību priekšmeta programmas parauga 5. klases tematam. Mācību priekšmeta programmas paraugs pieejams: [šeit](#).

Aicinām izmantot arī 4. klasei veidoto metodisko materiālu „[Māci un mācies latviešu valodā! Sociālās zinības un vēsture. 4. klase](#)”, kur apkopoti atbilstoši metodiskie paņēmieni un izdales materiāli jaunās situācijās.

Palīdzēsim skolēniem mācīties ar prieku!

1. TEMATS. KĀ PĒTĪT UN SAGLABĀT VĒSTURES LIECĪBAS?

Tematu ieteicams apgūt paralēli ar 5.1. tematu „Laiks” literatūrā, jo arī tajā tiek apskatīta seno skolu tematika. Tematu apgūšana vienlaikus palīdzēs skolēniem veidot labāku izpratni par senajām skolām un bagātināt vārdu krājumu.

► KĀDI IR VĒSTURES AVOTI UN TO VEIDI? (1. pielikums, 2. pielikums)

Apgūstamais vārdu krājums: vēstures avots, lietiskie vēstures avoti, rakstītie vēstures avoti, vizuālie vēstures avoti, mutvārdu vēstures avoti, fono jeb skaņas vēstures avoti

Valoddarbības veidi: lasīšana, runāšana, klausīšanās

Darba gaita

Lai skolēni labāk izprastu jēdzienu *vēstures avoti* un spētu to definēt, stundā notiek pašvadīta mācīšanās.

Uzdevumā ir iekļauti divi izdales materiāli – 27 vēstures avotu attēlu kartītes (1. pielikums), kā arī 5 jēdzienu kartītes ar vēstures avotu veidu nosaukumiem, un 9 darbības vārdu kartītes (2. pielikums), ko izdrukā un izgriež (var arī ielaminēt atkārtotai lietošanai).

1. variants

Katrs skolēns saņem 27 vēstures avotu attēlu kartītes (1. pielikums) un 5 jēdzienu kartītes ar vēstures avotu veidu nosaukumiem (2. pielikums). Skolēns apskata vēstures avotu attēlu kartītes, izlasa nosaukumus zem tām, mēģina saskatīt sakarības starp attēliem un grupē kartītes piecās grupās, ievērojot vēstures avotu veidu. Pēc uzdevuma veikšanas atbildes pārrunā klasē, pamatojot tās.

2. variants

Katrs skolēns saņem 27 vēstures avotu attēlu kartītes (1. pielikums), 5 jēdzienu kartītes ar vēstures avotu veidu nosaukumiem un 9 darbības vārdu kartītes (2. pielikums). Skolēns apskata vēstures avotu attēlu kartītes, izlasa nosaukumus zem tām, mēģina saskatīt sakarības starp attēliem un grupē pēc funkcijas, kā no vēstures avota var iegūt informāciju: *aptaustīt, izlasīt, izpētīt, redzēt, iepazīties, stāstīt, klausīties, dzirdēt, apskatīt*. Pēc uzdevuma veikšanas atbildes pārrunā klasē, pamatojot tās.

Skolēni skaidro jēdzienu *vēstures avoti*.

► VĒSTURES AVOTI UN VĒSTURES AVOTU VEIDI (3. pielikums)

Apgūstamais vārdu krājums: vēstures avots, lietiskie vēstures avoti, rakstītie vēstures avoti, vizuālie vēstures avoti, mutvārdu vēstures avoti, fono jeb skaņas vēstures avoti

Valoddarbības veidi: lasīšana, klausīšanās, runāšana, rakstīšana

Darba gaita

Skolēni strādā pāros. Katrs skolēns no pāra saņem darba lapu – skolēns A saņem 3. pielikuma 1. lapu, skolēns B – 3. pielikuma 2. lapu. 1. uzdevumā skolēni pamīšus viens otram diktē tekstu, katrs savā darba lapā pieraksta trūkstošo informāciju. Uzdevumu sāk skolēns A. 2. uzdevumu skolēni pilda patstāvīgi – izmantojot dotos simbolus, izvērtē 1. uzdevuma informāciju par vēstures avotu veidiem. 3. uzdevumā skolēni strādā pāros – viens otram stāsta, ko 1. uzdevumā uzzināja, ko zināja un ko grib uzzināt vairāk.

1. uzdevuma teksts

Lai uzzinātu par notikumiem pagātnē, cilvēki pēta senatni. Zinātnes nozari, kas pēta senatni, sauc par vēsturi. Cilvēkus, kuri pēta vēsturi, sauc par vēsturniekiem. Lai varētu uzzināt par cilvēku dzīvi senatnē, ir svarīgi pēfit vēstures avotus.

Vēstures avoti ir liecības, kas sniedz ziņas par cilvēku dzīvi pagātnē.

Vēstures avoti ir viss cilvēku radītais, kas saglabājies līdz mūsdienām un palīdz saprast pagātnei.

Vēstures avoti var būt ļoti dažādi, tāpēc tos iedala piecās grupās.

Pirmā grupa ir saistīta ar lietām un priekšmetiem. Tie ir lietiskie vēstures avoti, piemēram, māja, rotas, trauki, mēbeles u. c.

Otrā grupa ir saistīta ar to, kas ir pierakstīts. Tie ir rakstiskie vēstures avoti, piemēram, dienasgrāmata, zīmīte, vēstules, apliecības u. c.

Trešā grupa ir saistīta ar to, kas ir vizuāls. Tie ir vizuālie vēstures avoti, piemēram, zīmējumi, fotogrāfijas u. c.

Ceturtā grupa ir saistīta ar skaņām. Tie ir fono jeb skaņas vēstures avoti, piemēram, balss ieraksts, dokumentālā filma u. c.

Piektā grupa ir saistīta ar sarunu. Tie ir mutvārdu vēstures avoti, piemēram, atmiņas, dzīvesstāsti u. c.

Lai izzinātu vēsturi, pētniekiem jāapkopo visas ziņas un jāizpēta visas lietas, kas varētu liecināt par pētāmo objektu.

► VĒSTURES AVOTI UN VĒSTURES AVOTU VEIDI: VĒSTURES AVOTU GRUPĒŠANA (1. pielikums, 2. pielikums)

Apgūstamais vārdu krājums: vēstures avots, lietiskie vēstures avoti, rakstītie vēstures avoti, vizuālie vēstures avoti, mutvārdu vēstures avoti, fono jeb skaņas vēstures avoti

Valoddarbības veidi: lasīšana, klausīšanās, runāšana

Darba gaita

1. variants

Skolēni strādā patstāvīgi. Katrs skolēns saņem 27 vēstures avotu attēlu kartītes (1. pielikums) un 5 jēdzienu kartītes ar vēstures avotu veidu nosaukumiem (2. pielikums). Skolēni vēstures avotu kartītes sagrupē pēc vēstures avotu veidiem, tādējādi nostiprinot zināšanas un izpratni par vēstures avotu veidiem.

2. variants

Skolotājs nosauc vienu vēstures avota veidu. Skolēni pāros veido teikumus, kuros ietverti vēstures avota veidam atbilstošie vēstures avoti, piemēram: „Rakstītais vēstures avots ir vēstule.” Skolēni var izmantot gan 1. pielikumā apkopotos vēstures avotus, gan saukt citus atbilstošus avotus.

► SPĒLE „ES SAKRĀJU!” (1. pielikums)

Apgūstamais vārdu krājums: vēstures avots, lietiskie vēstures avoti, rakstītie vēstures avoti, vizuālie vēstures avoti, mutvārdu vēstures avoti, fono jeb skaņas vēstures avoti

Valoddarbības veidi: lasīšana, klausīšanās, runāšana, rakstīšana

Darba gaita

Spēli spēlē grupās (4 skolēni grupā) līdzīgi kā kāršu spēli „Ēzeļi”.

Katrai grupai skolotājs atlasa četras vēstures avotu attēlu kartītes no katra vēstures avotu veida (apvienojot mutvārdu un skaņas vēstures avotus) – kopā 16 kartītes (1. pielikums). Katrs skolēns no grupas izvelk četras kartītes.

1. variants

Šajā spēles variantā skolēniem jāsakrāj četras vēstures avotu attēlu kartītes no viena vēstures avotu veida.

Vērojot savas izvilktās kartītes, katrs skolēns no grupas nolemj, kura vēstures avotu veida kartītes krās. Kartītes citiem neatklāj. Skolēni grupā vienojas, kurš sāks spēli. Skolēns, kurš sāk spēli, un skolēns, kurš atrodas no viņa pa kreisi, savstarpēji apmainās ar vienu kartīti. Šādā veidā skolēni mainās ar kartītēm pulksteņrādītāja virzienā – pirmais ar otro, otrais ar trešo utt. Skolēns, kurš pirmais ir sakrājis četras vēstures avotu attēlu kartītes no viena vēstures avotu veida, skaļi paziņo: „Es sakrāju ... (nosauc konkrētā vēstures avota veida) kartītes!” Tas skolēns ir uzvarētājs.

2. variants

Šajā spēles variantā skolēniem jāsakrāj četras vēstures avotu attēlu kartītes no dažādiem vēstures avotu veidiem – no katra veida pa vienai.

Skolēns, kurš pirmais ir sakrājis četras attēlu kartītes no dažādiem vēstures avotiem, skaļi paziņo: „Es sakrāju visu vēstures avotu veidu kartītes!”, skolēns atklāj kartītes un nosauc, kuras vēstures avotu attēlu kartītes atbilst katram no vēstures avotu veidiem. Tas skolēns ir uzvarētājs.

► SKOLU VĒSTURE LATVIJĀ (4. pielikums, 2. pielikums)

Apgūstamais vārdu krājums: vēstures avots, lietiskie vēstures avoti, rakstītie vēstures avoti, vizuālie vēstures avoti, mutvārdu vēstures avoti, fono jeb skaņas vēstures avoti

Valoddarbības veidi: lasīšana, klausīšanās, runāšana

Darba gaita

1. variants

Katrs skolēns saņem darba lapu (4. pielikums). 1. uzdevumā skolēni patstāvīgi lasa un analizē tekstu – atpazīst un dažādās krāsās iekrāso vēstures avotus, kas norāda uz konkrēto vēstures avota veidu. Ar zaļu krāsu iekrāso lietiskos vēstures avotus, ar zilu – rakstītos, ar dzeltenu – vizuālos, ar pelēku – mutvārdu, ar brūnu – fono jeb

skaņas vēstures avotus.

2. uzdevumā skolēni izdara secinājumus par 1. uzdevuma tekstu. Secinājumiem izmanto nepabeigtos teikumus.

2. variants

Katrs skolēns saņem 5 jēdzienu kartītes ar vēstures avotu veidu nosaukumiem (2. pielikums). Skolēni klausās tekstu par skolu vēsturi Latvijā. Pēc katra teikuma klasē pārrunā, vai teikumā ir minēti kādi vēstures avoti, kas liecina par konkrētu vēstures avota veidu, ja ir – paceļ atbilstošu vēstures avota veida kartīti. Pēc skolotāja uzaicinājuma skolēni pamato atbildi.

Klausīšanās teksts

Senatnē, kad Latvijas teritorijā dzīvoja baltu ciltis, bērni mācījās no saviem vecākiem un vecvecākiem. Visbiežāk zināšanas tika nodotas ar stāstiem, dziesmām un teikām. Caur stāstiem, dziesmām un teikām cilvēki mācījās par medībām, zemkopību, zveju un dievībām.

Viduslaikos Latvijā pie baznīcām un klosteriem sāka dibināt pirmās skolas. Šajā laikā galvenie mācību materiāli bija ar roku rakstīti grāmatu manuskripti. Priesteri un mūki bērniem mācīja lasīt, rakstīt un skaitīt, bet vissvarīgākā bija reliģiskā izglītība.

19. gadsimta beigās Latvijā sāka veidoties modernākas skolas, un izglītība kļuva pieejamāka plašākai sabiedrības daļai. Skolās tika izveidotas klases, ieviestas mācību stundas un eksāmeni. Katra mācību gada beigās skolēni saņēma liecību. Šajā laikā parādījās arī grāmatas un mācību līdzekļi iespiestā formā, kas bija liels solis uz priekšu salīdzinājumā ar grāmatām, kas rakstītas ar roku. Taču mācību grāmatas joprojām bija diezgan dārgas, tāpēc mācību stundās lielu daļu aizņēma skolotāja stāstījums.

20. gadsimta sākumā skolā mācījās lielākā daļa skolas vecuma bērnu, bet daudzi bērni skolu apmeklēja tikai līdz 4. vai 6. klasei. Padomju laikos izglītība līdz 11. klasei bija obligāta. Skolā ne tikai mācījās dažādus mācību priekšmetus, bet apguva arī prasmi izjaukt un salikt ieroci; lauku saimniecībās strādāja lauku darbus.

Mūsdienās Latvijas skolās mācības notiek latviešu valodā, un skolēniem ir iespēja apgūt dažādus mācību priekšmetus. Mācību procesā skolēni izmanto ne tikai mācību grāmatas, bet arī dažādus tehnoloģiskos rīkus, lai varētu, piemēram, iegūt informāciju no internetā pieejamiem resursiem. Skolēni vairāk mācās paši – pēta, lasa, skatās un atrod sakarības, skolotājs paskaidro un atbalsta.

► VĒSTURES AVOTI 2 (5. pielikums)

Apgūstamais vārdu krājums: auseklītis, atmiņu klade, lāde, audiokasete, situācijas apraksts, skolas dienasgrāmata u. c. priekšmeti pēc skolotāja izvēles

Valodarbības veidi: rakstīšana, lasīšana, runāšana, klausīšanās

Darba gaita

Pirms uzdevuma skolotājs sagatavo sešus uzskates materiālus (auseklīti, atmiņu kladi, lādi, audiokaseti, situācijas aprakstu, skolas dienasgrāmatu). Tos brīvi izvieto klases telpā, katram uzskates materiālam pievieno numuru un atbilstošo kartīti ar aprakstu.

<p style="text-align: center;">1.</p> <p>Īpaši nozīmīgs auseklītis bija Latvijas neatkarības atjaunošanas laikā. Auseklītis simbolizēja brīvību.</p> <p>Skolā skolēni pionieru kaklautus un nozīmītes nomainīja pret tautiskajām prievītēm un auseklīšu nozīmītēm.</p>	<p style="text-align: center;">2.</p> <p>Pirms sociālo tīklu rašanās jauniešu vidū populāras bija atmiņu klades. Atmiņu klade bija pierakstu burtnīca vai klade, kuras pirmajās lappusēs bija uzrakstīti jautājumi, uz kuriem klasesbiedriem bija jāatbild.</p> <p>Jautājumi bija par to, kuri mācību priekšmeti visvairāk patīk, par hobijiem, par mīļākajiem ziediem, valstīm un pilsētām, par mūzikas grupām, par simpātijām un antipātijām. Un ieraksta beigās vienmēr bija kaut kas jāuzzīmē un jānovēl atmiņu klades īpašniekam.</p>
<p style="text-align: center;">3.</p> <p>Pirms 100 gadiem skolēni no mājām uz skolu līdzī paņemto ēdienu glabāja ēdienu lādēs. Turīgāko vecāku bērniem tur bija speķis, šķiņķis, piens, sviests, maize, medus, bet nabadzīgāko vecāku bērniem bieži vien tikai maize.</p>	<p style="text-align: center;">4.</p> <p>Audiokaseti izmantoja, lai atskaņotu vai ierakstītu audiotekstus. Audiokasetes bija nepieciešamas valodu stundās un eksāmenos, lai atskaņotu klausīšanās daļu un ierakstītu skolēnu mutvārdu daļu. Audiokasetes atskaņošanai izmantoja magnetofonu.</p>
<p style="text-align: center;">5.</p> <p>Situācijas apraksts, kurā skolēns paskaidro, kāpēc mācību stundas laikā bez skolotāja atļaujas izmantoja mobilo tālruni.</p>	<p style="text-align: center;">6.</p> <p>Skolas papīra formāta dienasgrāmatā varēja iepazīties ar stundu sarakstu, mājasdarbiem, atzīmēm un skolotāju piezīmēm – gan pozitīvām, gan negatīvām. Skolotājs visu rakstīja ar sarkanās tintes pildspalvu.</p>

Katrs skolēns saņem darba lapu (5. pielikums) un uzdevumu veic patstāvīgi. Skolēni pieiet pie katra no izvietotajiem priekšmetiem, izlasa aprakstu un aizpilda tabulu darba lapā. Pēc uzdevuma veikšanas to pārrunā klasē.

Ieteikums. Skolotājs var izvietot arī citus vēstures avotus, izveidojot un pievienojot aprakstus pēc parauga.

► KAS? KUR? KAD? KO? KĀPĒC?

Apgūstamais vārdu krājums: auseklītis, atmiņu klade, lāde, audiokasete, situācijas apraksts, skolas dienasgrāmata u.c. priekšmeti pēc skolotāja izvēles

Valoddarbības veidi: rakstīšana, lasīšana

Darba gaita

1. variants

Uzdevums palīdz veidot izpratni par to, kādu informāciju var iegūt, pētot dažādus vēstures avotus, respektīvi, priekšmetus.

Skolotājs aicina skolēnus pierakstu kladē vai uz A4 formāta lapas uzzīmēt tabulu ar septiņām kolonnām. Katrs skolēns pēta divus skolotāja sagatavotos vēstures avotus.

Tabulas piemērs

Vēstures avots – kas?	Kāds? Kāda?	Kur?	Kad?	Kā? Kādā veidā?	Kāpēc?	Komentāri

Skolēni aizpilda tabulu, atbildot uz jautājumiem par konkrēto priekšmetu, tādējādi iegūstot pārskatu par to, cik daudz informācijas sniedz katrs vēstures avots.

Tālāk tabulā redzami jautājumi, kurus skolotājs var uzdot ierosmei vai skolēniem, kuriem nepieciešams atbalsts. Ja nepieciešams, tabulu ar jautājumiem skolotājs var parādīt uz ekrāna.

Vēstures avots – kas?	Kāds? Kāda?	Kur?	Kad?	Kā? Kādā veidā?	Kāpēc?	Komentāri
Koka lineāls	No kāda materiāla izgatavots? Kādā krāsā?	Vai ir zināms, kur lineāls izgatavots?	Vai ir zināms, kad lineāls izgatavots?	Vai ir zināms, ko ar šo lineālu var darīt? Kā tu to zini – no pieredzes vai esi lasījis par to?	Kāpēc šāds lineāls izgatavots? Kāpēc tas ir tieši šāds?	
Skolēna liecība	No kāda materiāla izgatavota? Kas tajā rakstīts? Kāda valoda/ rakstība izmantota?	Vai ir zināms, kur liecība izdota?	Vai ir zināms, kad liecība izdota?	Kādam mērķim izmantoja liecību?	Kāpēc liecība izdota? Kāpēc tajā ir tieši šāda informācija?	
Tintes pildspalva	Kāda tā ir (krāsa, svars)?	Vai ir zināms, kur tintes pildspalva izgatavota? Kur tā lietota?	Vai ir zināms, kad tintes pildspalva izgatavota? Vai ir zināms, kad tā lietota?	Kādam mērķim tintes pildspalvu izmantoja? Kā/kādā veidā tintes pildspalvu izmantoja?	Kāpēc izmantoja tieši šādas pildspalvas?	
Sena mācību grāmata	Kāda ir mācību grāmata? Kādas ir lapas, saturs? Vai grāmatā ir attēli?	Vai ir zināms, kur mācību grāmata izdota? Vai ir zināms, kur (kurā valstī) tā izmantota?	Vai ir zināms, kad mācību grāmata izdota? Vai ir zināms, kad tā lietota?	Kurā mācību priekšmetā to izmantoja?	Kāpēc šo mācību grāmatu izmantoja?	
Pionieru kaklauts	Kāds ir šis kaklauts (krāsa, izmērs, materiāls)?	Vai ir zināms, kur kaklauts izgatavots? Kur (kurā valstī, pilsētā) tas lietots?	Vai ir zināms, kad kaklauts izgatavots? Vai ir zināms, kad tas lietots?	Kādos gadījumos kaklautu lietoja? Kā to sēja?	Kāpēc kaklautu lietoja?	

Ieteikums. Vēstures avotus vai nu izlozē, vai iedala, ņemot vērā skolēnu spējas. Pēc vēstures avotu izpētes skolēni apvienojas mazās grupās (3–4 skolēni) un stāsta cits citam par izpērito vēstures avotu.

► ĢIMENES VĒSTURES AVOTI (6. pielikums)

Apgūstamais vārdu krājums: vēstures avotu veidi, vēstures avoti, kas saistīti ar ģimenes vēsturi

Valoddarbības veidi: lasīšana, rakstīšana, runāšana, klausīšanās

Darba gaita

Katrs skolēns saņem darba lapu (6. pielikums) un uzdevumus veic patstāvīgi. 1. uzdevumā ir apkopoti dažādi iespējamie ar ģimenes vēsturi saistītie vēstures avoti. Skolēns aizpilda tabulu, ar X atzīmējot, kuram vēstures avotu veidam pieder katrs vēstures avots. Uzdevums rosina domāt un veicina izpratni par to, ka viens vēstures avots var atbilst vairākiem vēstures avotu veidiem, piemēram, grāmata ir lietiskais vēstures avots, tās teksts – rakstītais, bet attēli – vizuālais vēstures avots. 2. uzdevumā skolēni raksta vēstures avotu veidam, kas 1. uzdevuma tabulā atzīmēts ar X, atbilstošu savas dzimtas vēstures avotu.

Pēc uzdevumu veikšanas tos pārrunā klasē.

► MANAS ĢIMENES VĒSTURES AVOTS (7. pielikums)

Apgūstamais vārdu krājums: vēstures avotu veidi, vēstures avoti, kas saistīti ar ģimenes vēsturi

Valoddarbības veidi: lasīšana, rakstīšana, klausīšanās, runāšana

Darba gaita

Katrs skolēns saņem darba lapu (7. pielikums) un uzdevumus veic patstāvīgi – aizpilda tabulu, veidojot savas ģimenes muzeja vēstures avotu sarakstu, un uzraksta savas ģimenes muzeja aprakstu.

Vispirms skolēns izdomā un uzraksta savas ģimenes muzeja nosaukumu. Tad aizpilda tabulu, norādot konkrētajam vēstures avotu veidam atbilstošo savas ģimenes vēstures avotu. Pēc tam, izmantojot nepabeigtos teikumus, veido savas ģimenes muzeja aprakstu.

Idejas par to, kuri vēstures avoti izmantojami, skolēns var gūt no 6. pielikuma. Uzdevumu ieteicams veikt mājās, lai varētu izpētīt savas ģimenes vēstures avotus un iegūt informāciju no ģimenes locekļiem.

Pēc tam, kad skolēns ir aizpildījis tabulu, viņš izvēlas vienu no tabulā minētajiem savas ģimenes vēstures avotiem, atnes to uz skolu un prezentē klasesbiedriem.

Ieteikums. Skolēnu prezentētos ģimenes vēstures avotus var apkopot un veidot izstādi klasē. Pamatojoties uz izstādi, var organizēt arī diskusiju par to, kuri vēstures avoti ir vispieejamākie, no kuriem var iegūt visvairāk informācijas u. tml. Skolēni pamato atbildes ar saviem piemēriem.

► KAUCMINDES MĀJTURĪBAS SKOLA (8. pielikums, 9. pielikums)

Apgūstamais vārdu krājums: fakts, viedoklis

Valoddarbības veidi: lasīšana, klausīšanās, runāšana

Darba gaita

Lai gan skolēni jau 3. un 4. klasē ir apguvuši prasmi atšķirt faktus no viedokļiem, atkārtšanai ieteicams vispirms sākt ar uzdevumu par faktu un viedokļu atrašanu tekstā.

Katrs skolēns saņem darba lapu (9. pielikums) un uzdevumu veic patstāvīgi – lasa tekstu par Kaučminde Mājturības skolu, atrod tekstā faktus un viedokļus. Faktus iekrāso zaļā krāsā, viedokļus – dzeltenā. Ja nepieciešams, izmanto atgādni „Fakti un viedokļi” (8. pielikums). Pēc tam pārrunā klasē.

► FAKTS UN TAM ATBILSTOŠIE VIEDOKĻI

Apgūstamais vārdu krājums: fakts, viedoklis

Valoddarbības veidi: rakstīšana, runāšana, klausīšanās, lasīšana

Darba gaita

Kad skolēni ir izanalizējuši tekstu par Kaučminde Mājturības skolu (9. pielikums), viņi raksta faktus un viedokļus par savu skolu.

Skolēni strādā grupās (4 skolēni grupā). Katra grupa saņem četras mazas lapiņas, piemēram, līmlapiņas. Uz vienas no lapiņām katra grupa uzraksta vienu faktu par savu skolu (ieteicams pārliedzināties, ka katra grupa ir uzrakstījusi atšķirīgu faktu). Tad katra grupa uz pārējām trim lapiņām uzraksta viedokļus (uz katras lapiņas vienu), kas saistīti ar iepriekš uzrakstīto faktu.

Piemērs

Fakts

Skola ir dibināta 1950. gadā.

Ar faktu saistīti viedokļi

1. Skola ir celta sen.
2. Ir viegli aprēķināt, cik gadu ir skolai.
3. Lai gan skola ir celta sen, tā joprojām labi saglabājusies.

Pēc faktu un viedokļu uzrakstīšanas skolotājs savāc visas lapiņas un tās sajauc. Pēc tam skolotājs katram skolēnam iedala vienu lapiņu vai skolēns to izlozē. Skolēnu uzdevums ir izveidot jaunas grupas – pa vidu ir fakts, tam apkārt – atbilstošie viedokļi.

Lai skolēni varētu atrast atbilstošo grupu, viņi iet pa klasi un jautā klasesbiedriem: „Vai tu esi fakts vai viedoklis? Ar kādu tematu tu esi saistīts?” Skolēnam ir jāsaprot, par kādu tematu ir fakts vai viedoklis, piemēram, par kaut kā dibināšanu, mācību priekšmetiem, prasmēm u. c.

Pēc uzdevuma veikšanas skolotājs ar skolēniem pārrunā, ar ko atšķiras fakti no viedokļiem, kā ir vairāk – faktu vai viedokļu, ko vieglāk noteikt – faktus vai viedokļus u. c.

► STĀSTĪJUMS PAR ĢIMENES VĒSTURI

Apgūstamais vārdu krājums: dažādu vēstures avotu nosaukumi, kas saistīti ar ģimenes vēsturi

Valoddarbības veidi: rakstīšana, runāšana, klausīšanās, lasīšana

Darba gaita

Kad skolēni ir apguvuši tematu par vēstures avotiem un prot tos atlasīt no ģimenes krājuma, kā arī atšķir faktus no viedokļiem, viņi veido stāstījumu par savas ģimenes vēsturi. Stāstījumā izmanto iepriekš izpētītos vēstures avotus, kā arī tajā iekļauj faktus un viedokļus. Ja nepieciešams, atbalstam izmanto 6. un 7. pielikumu.

Variants. Skolēni strādā grupās (5 skolēni grupā). Katrs skolēns grupā pārējiem grupasbiedriem stāsta savas ģimenes vēsturi. Pārējie grupasbiedri stāstījuma laikā uzraksta vienu faktu un vienu viedokli par konkrēto ģimeni. Pēc faktu un viedokļu uzrakstīšanas skolēni tos skaļi nolasa.

Piemērs

Fakts.

Simonas vecāki apprecējās 2007. gadā.

Viedoklis.

Simonas vecmammai pieder skaists pulkstenis.

2. TEMATS. KĀ IZZINĀT SAVA NOVADA, TUVĀKĀS APKĀRTNES VĒSTURI?

Prasmi noteikt notikumu cēloņus un sekas skolēni apguva 4. klasē. 4. klases mācību materiāli par cēloņiem un sekām pieejami Latviešu valodas aģentūras mācību materiāla „Māci un mācies latviešu valodā! Sociālās zinības un vēsture. 4. klase” 1. tematā „Kā mēra laika ritējumu un pārmaiņas tajā?”. (Pieejams: [ŠEIT](#))

► ĢIMENES RĪCĪBA – CĒLOŅI UN SEKAS (10. pielikums)

Apgūstamais vārdu krājums: cēlonis, sekas, notikums

Valoddarbības veidi: lasīšana, rakstīšana, runāšana, klausīšanās

Darba gaita

Uzdevumā ir iekļauta 21 kartīte – 7 cēloņu kartītes, 7 notikumu kartītes, 7 seku kartītes –, kā arī 3 jēdzienu kartītes (10. pielikums), ko izdrukā un izgriež (var arī ielaminēt atkārtotai lietošanai).

1. variants (skolēniem ar nepietiekamu izpratni)

Skolēni strādā pāros. Skolotājs katram skolēnam no pāra sagatavo trīs identiskas, saturiski saistītas kartītes ar notikumu, cēloni, sekām. Katrs skolēns patstāvīgi kārtē kartītes, nosakot, kurš ir notikums, kas ir tā cēlonis un kas – sekas. Pēc tam skolēni pāros salīdzina atbildes. Atbildei izmanto nepabeigtos teikumus, ko skolotājs parāda uz ekrāna.

Nepabeigtā teikuma piemērs

Tam, ka ... (notikums), cēlonis ir ..., bet sekas ir... .

2. variants

Skolēni strādā pāros. Katrs pāris saņem pilnu kartīšu komplektu. Trīs jēdzienu kartītes secībā cēlonis → notikums → sekas novieto uz galda atklāti tā, lai zem tām var grupēt pārējās kartītes. Skolēni kartītes grupē. Pēc tam pārrunā klasē.

3. variants (skolēniem ar labu izpratni)

Katrs skolēns saņem septiņas notikumu kartītes un patstāvīgi izdomā, kāds varētu būt katra notikuma cēlonis un sekas. Pēc tam skolēni veido stāstījumu, sasaistot savstarpēji divus notikumus un to cēloņus un sekas. Tad darbu turpina pāros – stāsta viens otram.

► MANAS ĢIMENES NOTIKUMA CĒLOŅI UN SEKAS

Apgūstamais vārdu krājums: cēlonis, sekas

Valoddarbības veidi: rakstīšana, runāšana

Darba gaita

Skolēni pārdomā savas ģimenes vēsturi, izvēlas vienu notikumu un tam nosaka divus cēloņus un divas sekas, pieraksta. Pēc tam darbu turpina nelielās grupās (3–5 skolēni grupā) – stāsta par savas ģimenes notikuma cēloņiem un sekām.

► STĀSTĪJUMS PAR CĒLOŅIEM UN SEKĀM (10. pielikums)

Apgūstamais vārdu krājums: tā kā, tad, līdz ar to, ja, tādējādi, cēlonis, sekas

Valoddarbības veidi: runāšana, rakstīšana, lasīšana, klausīšanās

Darba gaita

Lai pilnveidotu izpratni par cēloņu un seku mijiedarbību, skolēni raksta teikumus par 10. pielikumā norādītajiem cēloņiem, notikumiem un sekām, izmantojot teikumu paraugus, ko skolotājs parāda uz ekrāna. Kopīgi pārrunā šo teikumu struktūru.

1. variants

Piemērs

Tā kā ģimenei bija finanšu grūtības, **tad** viņi pārcēlās uz dzīvi Vācijā un **līdz ar to** iepazīna jaunu kultūru.

2. variants

Darbības vārdus raksta nolieguma formā.

Piemērs

Ja ģimenei **nebūtu** finanšu grūtību, **tad** ģimene **nepārceltos** uz Vāciju un **tādējādi neiepazītu** jaunu kultūru.

► PĀRMAIŅAS VĒSTURISKOS OBJEKTOS (11. pielikums)

Apgūstamais vārdu krājums: agrāk, tagad, pagātnē, mūsdienās, vēsturisko objektu nosaukumi

Valoddarbības veidi: klausīšanās, lasīšana, runāšana

Darba gaita

Uzdevums palīdz skolēniem izprast, ka pārmaiņas piedzīvo ne tikai cilvēki, bet laika gaitā tās notiek arī dažādos objektos.

Uzdevumā ir iekļautas 16 attēlu kartītes (8 kartītes ar objekta vēsturisko izskatu, 8 kartītes – ar mūsdienu izskatu), 8 objektu nosaukumu kartītes un 3 virsrakstu kartītes (11. pielikums), ko izdrukā un izgriež (var arī ielaminēt atkārtotai lietošanai).

1. variants

Uzdevumu skolēni veic patstāvīgi. Katrs skolēns saņem pilnu kartīšu komplektu. Skolēni pēta attēlus un grupē kartītes trīs kolonnās – objekts agrāk, objekta nosaukums un objekts tagad.

Klasē pārrunā.

2. variants

Skolotājs rāda attēlu uz ekrāna, skolēni nosauc vai nolasa vēsturiskā objekta nosaukumu un stāsta, vai, viņuprāt, attēlā redzamais objekts šādi izskatījās agrāk vai izskatās tagad.

Ieteikums. Mācību procesa dažādošanai stāstīšanu ieteicams apvienot ar kustībām, piemēram, skolēns pietupjas, ja objekts šādi izskatījās agrāk, paliek stāvot – ja šādi objekts izskatās tagad.

► PĀRMAIŅU UN SEKU NOTEIKŠANA (11. pielikums)

Apgūstamais vārdu krājums: nojaukts, uzcelts, saglabāts, sabrucis, atjaunots, pamests

Valoddarbības veidi: runāšana, rakstīšana, klausīšanās, lasīšana

Darba gaita

Uzdevumā izmanto 16 attēlu kartītes (8 kartītes ar objekta vēsturisko izskatu, 8 kartītes – ar mūsdienu izskatu) un 8 objektu nosaukumu kartītes (11. pielikums), ko izdrukā un izgriež (var arī ielaminēt atkārtotai lietošanai).

Skolēni strādā pāros. Katrs pāris saņem pilnu kartīšu komplektu. Skolēni vēro attēlu kartītes, rakstiski izsaka viedokli par kartītēs redzamajiem objektiem, izmantojot dotos teikumu piemērus. Pievērš uzmanību pieturzīmju lietojumam.

Teikumu piemēri

Manuprāt, ... (objekts) ir sens/vecs, **jo**

Es domāju, ka ... (objekts) ir jauns/mūsdienīgs, **jo**

... (Objekts) mūsdienās ir sabrucis/sabrukusi, **tāpēc ka**

... (Objekts) mūsdienās tiek izmantots/izmantota citādi, **tādēļ ka**

Izsakot viedokli, skolēns izmanto vārdus, ko skolotājs parāda uz ekrāna.

ir/nav
nojaukts, nojaukta, nojaukti, nojauktas
uzcelts, uzcelta, uzcelti, uzceltas
saglabāts, saglabāta, saglabāti, saglabātas
sabrucis, sabrukusi, sabrukuši, sabrukušas
atjaunots, atjaunota, atjaunoti, atjaunotas
pamests, pamesta, pamesti, pamestas

► KAS IR KULTŪRAS PIEMINEKĻI? (12. pielikums)

Apgūstamais vārdu krājums: kultūras piemineklis, arheoloģiskais kultūras piemineklis, arhitektūras un pilsēt būvniecības piemineklis, mākslas piemineklis, industriālais kultūras piemineklis, nekustamais kultūras piemineklis, kustamais kultūras piemineklis, vēsturiska notikuma vieta

Valoddarbības veidi: lasīšana, runāšana, klausīšanās

Darba gaita

Skolotājs iepazīstina skolēnus ar atgādni „Kultūras pieminekļu veidi” (12. pielikums). Skolēni vēro attēlus, lasa definīcijas, pārrunā tās klasē, tādējādi iepazīst jēdzienu *kultūras piemineklis*, kā arī to veidus.

Ieteikums. Skolotājs paskaidro, ka unikālus un ļoti nozīmīgus kultūras pieminekļus aizsargā ar likumu, un aicina skolēnus iepazīt kultūras pieminekļu sarakstu, kas pieejams Nacionālā kultūras mantojuma pārvaldes tīmekļa vietnē <https://mantojums.lv/cultural-objects>.

► KULTŪRAS PIEMINEKĻU VEIDU SKAIDROJUMS (13. pielikums)

Apgūstamais vārdu krājums: kultūras piemineklis, arheoloģiskais kultūras piemineklis, arhitektūras un pilsēt būvniecības piemineklis, mākslas piemineklis, industriālais kultūras piemineklis, vēsturiska notikuma vieta

Valoddarbības veidi: rakstīšana, runāšana, klausīšanās, lasīšana

Darba gaita

Katrs skolēns saņem darba lapu (13. pielikums). 1. uzdevumu skolēni veic patstāvīgi – no dotajiem vārdiem un vārdu savienojumiem veido kultūras pieminekļu veidu skaidrojumus.

2. uzdevumu skolēni veic pāros – viens otram lasa un savstarpēji salīdzina 1. uzdevuma atbildes.

► KRUSTVĀRDU MĪKLA „KULTŪRAS PIEMINEKĻI” (14. pielikums)

Apgūstamais vārdu krājums: kultūras piemineklis, arheoloģiskais kultūras piemineklis, arhitektūras un pilsēt būvniecības piemineklis, mākslas piemineklis, industriālais kultūras piemineklis, vēsturiska notikuma vieta, vainags, pilskalns, pils, smēde, ērģeles, skulptūra, vējdzirnavas, kapsēta

Valoddarbības veidi: lasīšana, rakstīšana, runāšana, klausīšanās

Darba gaita

Katrs skolēns saņem darba lapu (14. pielikums, 2. lapa) un patstāvīgi risina krustvārdu mīklu, tādējādi nostiprinot izpratni par kultūras pieminekļu veidiem un papildinot vārdu krājumu. Ja nepieciešams, izmanto vārdnīcu (14. pielikums, 1. lapa).

Kad krustvārdu mīkla ir atrisināta, pārrunā klasē vai pārbauda pašvadīti, izmantojot vārdnīcu.

► BINGO „KULTŪRAS PIEMINEKĻI”

Apgūstamais vārdu krājums: kultūras piemineklis, arheoloģiskais kultūras piemineklis, arhitektūras un pilsēt būvniecības piemineklis, mākslas piemineklis, industriālais kultūras piemineklis, vēsturiska notikuma vieta, nekustamais kultūras piemineklis, kustamais kultūras piemineklis

Valoddarbības veidi: rakstīšana, klausīšanās, lasīšana

Darba gaita

Katrs skolēns pats sev izveido bingo laukumu (3 x 3 lauciņi) – saloka A4 papīra lapu deviņās daļās vai novelk lapā līnijas. Skolotājs uzraksta uz tāfeles vai parāda uz ekrāna pēc izvēles 15–20 dažādus kultūras pieminekļu piemērus, kas ir saistīti ar konkrēto novadu, dzīvesvietu utt. Skolēns nejaušā secībā pēc izvēles savā bingo laukumā ieraksta deviņus jēdzienus – katrā lauciņā vienu. Skolotājs iesaka izvēlēties jēdzienus no dažādiem kultūras pieminekļu veidiem. Tad skolotājs sauc kultūras pieminekļa veidu, piemēram, arheoloģiskais kultūras piemineklis. Ja skolēnam bingo laukumā ir ierakstīts/ierakstīti nosauktā kultūras pieminekļu veida piemēri, viņš lauciņā to/tos nosvītro. Tas skolēns, kurš pirmais ir nosvītrojis visus deviņus kultūras pieminekļus, sauc: „Bingo!” Pēc tam uzvarētājs nolasa visus savus piemērus.

Ieteikums. Skolotājs sauc ne tikai kultūras pieminekļu veidu, bet arī to, vai tas ir kustamais vai nekustamais kultūras piemineklis.

► DAŽĀDIE KULTŪRAS PIEMINEKĻI

Apgūstamais vārdu krājums: kultūras piemineklis, arheoloģiskais kultūras piemineklis, arhitektūras un pilsētībūvniecības piemineklis, mākslas piemineklis, industriālais kultūras piemineklis, vēsturiska notikuma vieta

Valoddarbības veidi: rakstīšana, klausīšanās, lasīšana

Darba gaita

Katrs skolēns pats sev izveido uzdevuma tabulu ar piecām kolonnām – katram kultūras pieminekļu veidam viena kolonna. Skolēni katrā kolonnā ieraksta viena kultūras pieminekļu veida nosaukumu (skolotājs var parādīt uz ekrāna). Skolotājs sauc kultūras pieminekļu piemērus, piemēram, sena skola, arheoloģiskajos izrakumos atrasta rota, kapsēta, baznīca, glezna, šaursliežu dzelzceļš utt. Skolēni nosaukto kultūras pieminekli ieraksta atbilstošajā kolonnā. Pēc tam pārrunā klasē.

Uzdevuma tabula

Arheoloģiskie kultūras pieminekļi	Vēsturisko notikumu vietas	Mākslas pieminekļi	Arhitektūras un pilsētībūvniecības pieminekļi	Industriālie kultūras pieminekļi

► KAS IR IZSTĀDE? (15. pielikums)

Apgūstamais vārdu krājums: izstāde, ekspozīcija, eksponāts, apmeklētājs, vērot, skatīties

Valoddarbības veidi: lasīšana, rakstīšana, runāšana, klausīšanās

Darba gaita

Katrs skolēns saņem darba lapu (15. pielikums) un uzdevumus veic patstāvīgi. Skolēni lasa 1. uzdevumā dotos vārdus un apvelk sešus, kas, viņuprāt, saistīti ar izstādi, pamato izvēli. Ja nepieciešams, pirms tam noskaidro vārdu nozīmi. 2. uzdevumā skolēni katru 1. uzdevumā apvilktu vārdu iesaista teikumā, skaidrojot saistību ar izstādi. Pēc tam uzrakstītos teikumus pārrunā klasē.

► KULTŪRAS PIEMINEKĻU DIGITĀLĀ EKSPOZĪCIJA (16. pielikums)

Apgūstamais vārdu krājums: ekspozīcija, eksponāts, kultūras pieminekļu nosaukumi un veidi

Valoddarbības veidi: rakstīšana, runāšana, klausīšanās, lasīšana

Darba gaita

Lai demonstrētu tematā apgūto, skolēns izveido digitālu ekspozīciju, kurai atlasa ne mazāk kā sešus eksponātus no vismaz trīs kultūras pieminekļu veidiem. Lai sašaurinātu tematu loku, ieteicams vienoties par kopīgu tematu, piemēram, „Kultūras pieminekļi manā novadā”, „Kultūras pieminekļi, kurus noteikti jāapskata!” u. tml.

Skolēns veido digitālo ekspozīciju, izmantojot *PowerPoint*, *Canva* vai citu digitālo rīku. Kultūras pieminekļu atlasīšanai izmanto Nacionālā kultūras mantojuma pārvaldes tīmekļa vietni <https://mantojums.lv/cultural-objects>. Skolotājs norāda, ka attēlus var meklēt arī Latvijas Nacionālās bibliotēkas projekta „Zudusī Latvija” tīmekļa vietnē <https://zudusilatvija.lv> vai izmantot savas uzņemtās fotogrāfijas.

Digitālās ekspozīcijas nosacījumi

1. Nosaka ekspozīcijas mērķauditoriju.
2. Atlasa sešus kultūras mantojuma piemērus – digitālās ekspozīcijas eksponātus. Eksponātiem jābūt no vismaz trīs dažādiem kultūras pieminekļu veidiem (jo, izvēloties tematu „Kultūras pieminekļi manā novadā”, aizsargājamo kultūras pieminekļu sarakstā var nebūt visu veidu kultūras pieminekļu).
3. Apraksta ekspozīcijas mērķi, piemēram, informēt par kultūras pieminekļiem savā novadā, piedāvāt kultūras pieminekļu ekskursiju ģimenei.
4. Katram digitālās ekspozīcijas eksponātam uzraksta nosaukumu un īsu aprakstu, pamatojot tā unikalitāti.
5. Izveido ekspozīcijas reklāmu – reklāmas plakāta skici, divu minūšu garu „lifta runu” u. tml.
6. Prezentē ekspozīciju.

Kad skolēns ir sagatavojis digitālās ekspozīcijas prezentāciju, izmantojot paškontroles kartīti (16. pielikums), pārlicinās, vai digitālā ekspozīcija ir izveidota atbilstoši nosacījumiem.

Ieteikums. Darbu var veikt pāros.

3. TEMATS. KĀ NOVĒRST UN RISINĀT KONFLIKTUS VIETĒJĀ KOPIENĀ?

► KĀ NOVĒRST KONFLIKTUS IKDIENĀ? (17. pielikums)

Apgūstamais vārdu krājums: risinājums, konflikts

Valoddarbības veidi: lasīšana, runāšana, klausīšanās

Darba gaita

Lai apzinātos, ka konflikts var veidoties pavisam ikdienišķās situācijās, kā arī to, ka konfliktus var atrisināt, skolēni lasa dialogu – izspēlē lomu spēli. Lai izprastu, kā katra rīcība ietekmē konflikta virzību, dialogu var lasīt vairākas reizes. Piemēram, pirmajā reizē skolēni lasa dialogu, izvēloties atbilžu variantus atbilstoši tam, kā viņi personiski atbildētu; otrajā reizē skolēni lasa dialogu tā, lai maksimāli ātri nonāktu līdz konflikta pozitīvam risinājumam. Pēc katras dialoga izlasīšanas reizes skolēni pāros pārrunā savas izjūtas šī dialoga laikā, arī to, vai pamanīja, kurā brīdī notika konflikta saasinājums, kā arī skaidro atšķirības savos secinājumos, ja tādas rodas.

► KONFLIKTU DIENASGRĀMATA (18. pielikums, 19. pielikums)

Apgūstamais vārdu krājums: konflikts, cēlonis, sekas, situācija, rīcība, alternatīva rīcība

Valoddarbības veidi: rakstīšana, runāšana, klausīšanās

Darba gaita

Skolēni veido konfliktu dienasgrāmatu, kurā apraksta un analizē konfliktus, ko viņi ir novērojuši vai kuros iesaistījušies. Šīs dienasgrāmatas mērķis ir palīdzēt skolēniem apzināties savu uzvedību, emocijas un reakciju, kā arī veicināt izpratni par to, kā dažāda rīcība ietekmē konflikta risinājumu.

Skolēni dienasgrāmatu var veidot papīra formā vai digitāli (<https://bookcreator.com/>, <https://www.canva.com/create/ebooks/> u. c.). Ja dienasgrāmatu vēlas veidot papīra formā, skolotājs piedāvā darba lapu (19. pielikums), kurā redzama dienasgrāmatas struktūra.

Pirms konfliktu dienasgrāmatas ieviešanas skolēni iepazīstas ar atgādni „Mana dienasgrāmata” (18. pielikums), kura noder, veicot ierakstus dienasgrāmatā.

Ieteikums. Ierakstus konfliktu dienasgrāmatā ieteicams veikt ilgāku laiku; vēlama sadarbība ar klases audzinātāju, jo šīs dienasgrāmatas ierakstus var analizēt arī klases stundās.

Darbības plāns

1. Dienasgrāmatas ieviešana

- Skolotājs iepazīstina skolēnus ar uzdevuma mērķiem un nozīmi.

2. Ierakstu veidošana

- Situācijas apraksts: skolēni no sākuma līdz beigām apraksta konfliktsituāciju, kurā viņi bija iesaistīti vai kuru novēroja.
- Cēloņu analīze: skolēni analizē iespējamās konflikta cēloņus – mēģina izprast konfliktā iesaistīto pušu perspektīvas un konflikta izraisīšanas motivāciju.
- Seku novērtējums: skolēni analizē konflikta sekas gan attiecībā uz sevi, gan citiem konfliktā iesaistītajiem.
- Alternatīva rīcība: skolēni piedāvā alternatīvas rīcības piemērus, lai novērstu konfliktu vai atrisinātu to pozitīvākā veidā.

3. Refleksija un diskusijas

- Periodiski (piemēram, reizi nedēļā) skolotājs organizē klases diskusiju, kurā skolēni dalās ar saviem ierakstiem, iegūtajām atziņām un izdarītajiem secinājumiem.
- Diskusijas var būt vispārīgas, neizgaismojot personiskus stāstus, ja skolēni nevēlas dalīties, tādā gadījumā vairāk jākoncentrējas uz iegūtajām atziņām un izdarītajiem secinājumiem.

► EMOCIJAS UN RAKSTURA ĪPAŠĪBAS (20. pielikums, 21. pielikums)

Apgūstamais vārdu krājums: emociju veidi, rakstura īpašības

Valoddarbības veidi: lasīšana, rakstīšana

Darba gaita

Lai atkārtotu vai apgūtu vārdus, kas raksturo emocijas un cilvēka rakstura īpašības, skolēni iepazīstas ar atgādni „Emociju saraksts” (20. pielikums). To var izdrukāt un izvietot klasē, vai skolēni to var ielīmēt pierakstu kladē.

Uzdevumi palīdz atkārtot vai apgūt vārdus, kas nosauc cilvēka rakstura īpašības, kā arī tās raksturot.

Katrs skolēns saņem darba lapu (21. pielikums) un uzdevumus veic patstāvīgi. 1. uzdevumā burtu jūklī meklē 20 vārdus, kas nosauc cilvēka rakstura īpašības, apvelk un izraksta tos.

2. uzdevumā skolēni raksta vārda skaidrojumam atbilstošo rakstura īpašību. 3. uzdevumā skolēni veic pašpārbaudi – salīdzina savas atbildes ar dotajām atbildēm vai atbildes pārrunā klasē.

► CILVĒKU ATTIECĪBU VEIDI (20. pielikums, 22. pielikums)

Apgūstamais vārdu krājums: privātas attiecības, lietišķas attiecības, tiesiskas attiecības, emocijas, rakstura īpašības

Valoddarbības veidi: lasīšana, rakstīšana, runāšana, klausīšanās

Darba gaita

Skolotājs vispirms paskaidro, ka starp cilvēkiem pastāv privātas, lietišķas un tiesiskas attiecības. Pēc tam kopīgi veido katram cilvēku attiecību veidam domu karti, pierakstot atslēgvārdus attiecību veida atpazīšanai.

Katrs skolēns saņem darba lapu (22. pielikums) un uzdevumu veic patstāvīgi. Skolēni vēro attēlus ar dažādiem attiecību veidiem un raksta, kāds attiecību veids tas ir (privātas, lietišķas vai tiesiskas attiecības), ko šādās attiecībās drīkst/ir vēlams darīt un ko nedrīkst/nav vēlams darīt, ar kādām emocijām (20. pielikums) ir saistītas šīs attiecības un kādas rakstura īpašības nepieciešamas, lai šīs attiecības būtu pozitīvas. Pēc tam pārrunā klasē.

► KONFLIKTU RISINĀŠANAS STRATĒGIJAS (23. pielikums)

Apgūstamais vārdu krājums: konfliktu risināšanas stratēģijas (sacensība, sadarbība, kompromiss, izvairīšanās, piekāpšanās) un tās raksturojošie vārdi

Valoddarbības veidi: lasīšana, rakstīšana, runāšana, klausīšanās

Darba gaita

Uzdevumi iepazīstina skolēnus ar konfliktu risināšanas stratēģijām un tās raksturojošiem vārdiem.

Katrs skolēns saņem darba lapu (23. pielikums). 1. uzdevumu skolēni veic patstāvīgi – atrod skaidrojumam atbilstošus vārdus/frāzes, kas saistīti ar konfliktu risināšanas stratēģijām.

2. uzdevumu skolēni veic pāros – pārmaiņus viens otram jautā un atbild par 1. uzdevumu. 3. uzdevumu skolēni veic patstāvīgi – iepazīstas ar piecām konfliktu risināšanas stratēģijām. Katrai stratēģijai no 1. uzdevuma pieraksta divus vārdus/frāzes, kas raksturo to. Klasē pārrunā, skolēni pamato savas atbildes.

4. TEMATS. KĀ UN KĀPĒC PALĪDZĒT LĪDZCILVĒKIEM?

► KAS IR LABDARĪBA? (24. pielikums)

Apgūstamais vārdu krājums: rūpes par vidi, brīvprātīgais darbs, labdarība, ziedojums, informēšana, mecenātisms, mecenāts, filantropija

Valoddarbības veidi: lasīšana, klausīšanās, rakstīšana

Darba gaita

Uzdevums palīdz paplašināt skolēnu izpratni par tematā apgūstamajiem jēdzieniem.

Katrs skolēns saņem darba lapu (24. pielikums) un 1. uzdevumu veic patstāvīgi – lasa tekstu un atbilstošajā vietā, ievieto skaitli un iederīgo vārdu, nemainot tā formu. Pēc tam skolotājs lasa tekstu, skolēni klausās, labo, papildina ar trūkstozo informāciju.

Klausīšanās teksts

Latviešu tautas sakāmvārds „Dots devējam atdodas” atgādina, cik svarīgi ir darīt labu. Vārds **labdarība** ir darināts no vārdiem *labu darīt*. Labu mēs varam darīt gan saviem **tuviniekiem**, draugiem, gan svešiem cilvēkiem. Tāpat mēs labu varam darīt **dzīvniekiem** un videi. Darot labu citiem, mēs darām labu **sev**.

Labdarība var izpausties dažādi.

Ja mēs šķirojam **atkritumus**, ja mēs sakopjam skolas teritoriju, ja mēs piedalāmies Lielajā talkā, mēs rūpējamies par **apkārtējo** vidi.

Ja mēs pastāstām saviem klasesbiedriem, draugiem par dažādām labdarības akcijām un projektiem, piemēram, Lielo talku, Zemes stundu, Dakteri Klaunu u. c., tad mēs **informējam** citus par labajiem darbiem.

Ja mums ir **13** un vairāk gadu, tad mēs drīkstam piedalīties **brīvprātīgajā** darbā. Tas ir darbs, par kuru mums **nemaksā**, bet kurš sniedz gandarījuma sajūtu un **prieku** par paveikto. Piemēram, skolā varam palīdzēt mazāko klašu skolēniem **apgūt** matemātiku, pašvaldībā varam palīdzēt sagatavoties pilsētas svētkiem u. c.

Visas iepriekš nosauktās aktivitātes var veikt bez **naudas** līdzekļiem, savukārt nākamās nosauktās ir saistītas ar naudas **ziedošanu**.

Cilvēkiem ir iespēja **ziedot** naudu vai materiālos līdzekļus gan slimnieku ārstēšanai, gan nelaimē nonākušām ģimenēm, gan pamestiem dzīvniekiem u. c. Ziedojums var būt kaut daži **centi**.

Mākslas, zinātnes, sporta, kultūras un labdarības pasākumu finansiāla un materiāla atbalstīšana ir **mecenātisms**. Savukārt cilvēku, kurš **finansiāli** un materiāli atbalsta mākslas, zinātnes, sporta, kultūras un labdarības pasākumus, sauc par **mecenātu**.

Mūsdienās vairāki mecenāti, no kuriem lielākie ir Ināras un Borisa Teterevu **fonds**, Aiva Vīksna, fonda „Lidere” dibinātāja, Vilis Vītols, Vītolu fonda dibinātājs, nodarbojas ar **filantropiju**. Filantropija ir vēlme veicināt citu cilvēku labklājību, sniedzot **materiālu** palīdzību.

► SOCIĀLĀS LĪDZDALĪBAS DOMINO (25. pielikums)

Apgūstamais vārdu krājums: rūpes par vidi, brīvprātīgais darbs, labdarība, ziedojums, informēšana, mecenātisms, filantropija

Valoddarbības veidi: lasīšana

Darba gaita

Domino spēlei nepieciešama 21 kartīte (25. pielikums), ko izdrukā un izgriež (var arī ielaminēt atkārtotai lietošanai).

Domino spēlē nelielās grupās (līdz 3 skolēniem). Katra grupa saņem pilnu domino komplektu. Katrs skolēns grupā saņem četras kartītes. Pārējās kartītes novieto kaudzītē uz galda aizklāti. Viens no skolēniem sāk spēli, novietojot uz galda vienu no savām kartītēm. Kartītes vienā pusē ir sociālās līdzdalības veids, otrā – piemērs. Nākamais skolēns pievieno iederīgo kartīti (pareizu sociālās līdzdalības veidu vai piemēru) atbilstošajā kartītes pusē. Ja skolēnam nav atbilstošas kartītes, viņš paceļ vienu kartīti no kaudzītes. Ja arī pēc kartītes pacelšanas skolēnam trūkst atbilstošas kartītes, viņš izlaiž gājienu. Uzvar skolēns, kurš pirmais ir atbrīvojies no savām kartītēm.

► KĀ ES VARU IESAISTĪTIES?

Apgūstamais vārdu krājums: sociālās līdzdalības piemēri, respondents

Valoddarbības veidi: lasīšana, runāšana, klausīšanās

Darba gaita

Skolēni piedalās skolotāja aptaujā par sociālo līdzdalību.

Skolotājs dažādās vietās klasē pie sienas novieto četrus uzrakstus:

- 1) drīkstu un gribu,
- 2) drīkstu, bet negribu,
- 3) nedrīkstu, bet gribu,
- 4) nedrīkstu un negribu.

Skolotājs sauc sociālās līdzdalības piemērus. Skolēni klausās, domā un izvēlas, pie kura uzraksta nostāties. Skolotājs kādam no skolēniem lūdz pamatot savu izvēli. Atbildēs vārdi *drīkstu*, *nedrīkstu* pievienoti, lai skolēni izprastu, ka dažas sociālās līdzdalības formas (brīvprātīgais darbs, asins ziedošana u. tml.), kas saistītas ar lielākas atbildības uzņemšanos, ir iespējamās, tikai sasniedzot konkrētu vecumu. Pirms uzdevuma veikšanas izvēlas 2–3 skolēnus, kuri piefiksē rezultātus un nosaka populārākās atbildes katrā sociālās līdzdalības piemērā. Atbildes fiksē uz tāfeles.

Sociālās līdzdalības piemēri
Ziedot dzīvnieku patversmei
Ziedot asinis
Ziedot naudu bērnunamam
Iepriecināt sociālās aprūpes iestādes iemītniekus
Sagādāt dāvanas bērnunama bērniem
Izvest pastaigā dzīvnieku patversmes suņus
Brīvprātīgi sakopt skolas teritoriju
Dalīties ar ziņām par labdarību sociālajos tīklos
Izveidot plakātu, kas aicina uz sociāli atbildīgu rīcību
Būt mākslas muzeja mecenātam
Finansēt bibliotēkas uzturēšanu

Pēc tam skolēni nelielās grupās vai kopīgi klasē analizē aptaujas rezultātus un piedalās diskusijā. Ja nepieciešams, skolēni diskusijā izmanto nepabeigtos teikumus, ko skolotājs parāda uz ekrāna.

Teikumu piemēri diskusijai

Aptaujas rezultāti rāda, ka lielākā daļa respondentu izvēlas ..., bet vismazāk respondentu izvēlas
Tas, manuprāt, liecina par to, ka
Tā kā es gan drīkstu, gan gribu..., tad es ..., jo
Lai arī es drīkstu ..., bet es negribu, jo
Tā kā mums ir ... gadi, tad mēs vēl nedrīkstam ..., jo
Ja es arī drīkstētu, es noteikti negribētu ..., jo

► PROJEKTS „ESAM SOCIĀLI AKTĪVI!” (26. pielikums)

Apgūstamais vārdu krājums: sociālā līdzdalība

Valoddarbības veidi: rakstīšana, lasīšana, klausīšanās, runāšana

Darba gaita

Lai pilnveidotu izpratni par sociālo līdzdalību, skolēni, izmantojot informācijas avotus un pieredzi, izzina iespējas, kā piedalīties sabiedrības dzīvē.

Skolēni klasē īsteno projektu „Esam sociāli aktīvi!”. Skolēni strādā grupās (3–5 skolēni). Katra grupa saņem darba lapu (26. pielikums), iepazīstas ar mērķiem un uzdevumiem, plāno pasākumu atbilstoši definētajiem uzdevumiem. Pēc pasākuma iesniedz pārskatu.

Ieteikums. Ieteicams ļaut īstenot dažādus sociālās līdzdalības projektus atbilstoši skolēnu vērtībām, iespējām, iepriekšējai pieredzei.

5. TEMATS. KĀ DARBOJAS PAŠVALDĪBA?

► SKOLAS PAŠPĀRVALDES IEPAZĪŠANA: INTERVIJA

Apgūstamais vārdu krājums: pašpārvalde

Valoddarbības veidi: runāšana, rakstīšana, klausīšanās, lasīšana

Darba gaita

Skolēni gatavojas intervēt skolas pašpārvaldes pārstāvjus, lai saņemtu atbildes par pašpārvaldes izveides mehānismu, funkcijām un aktivitātēm. Skolēni individuāli vai nelielās grupās raksta intervijas jautājumus. Atbalstam skolēniem tiek piedāvāta intervijas struktūra.

Ieteikumi skolēniem

- Iepazīšanās
 - Nosauc savu vārdu, klasi!
 - Pastāsti par intervijas mērķi! (Kāpēc intervē?)
 - Uzzini, kas ir pašpārvalde!
 - Noskaidro, ko pašpārvalde skolā dara!
 - Pajautā, kad un kā tavs intervējamais sāka darboties pašpārvaldē!
- Vienas darbības jomas izpēte
 - Noskaidro, kas ir galvenie uzdevumi, ko tavs intervējamais dara!
 - Uzzini, ar ko tavs intervējamais visvairāk lepojas savā darbā!
- Skolas pašpārvaldes darbība
 - Uzzini atbildes uz sev interesējošiem jautājumiem par skolas pašpārvaldi!
 - Kas ...
 - Ko ...
 - Kur ...
 - Kad ...
 - Par ko ...
 - Kā ...
 - Kāpēc ...
- Neaizmirsti intervijas beigās pateikt paldies par interviju!

Pēc intervijas skolēni nelielās grupās dalās ar secinājumiem par intervijā uzzināto.

▶ JĒDZIENI (27. pielikums)

Apgūstamais vārdu krājums: pašvaldība, dome, deputāts, komisija, priekšsēdētājs jeb mērs, vēlēšanas, iestāde

Valodarbības veidi: runāšana, rakstīšana, klausīšanās, lasīšana

Darba gaita

Katrs skolēns saņem darba lapu (27. pielikums, 1. lapa) un 1. uzdevumu veic patstāvīgi – klausās tekstu un raksta jēdzienam atbilstošu skaidrojumu. Ja nepieciešams, skolotājs tekstu var lasīt divreiz. Pēc uzdevuma izpildes to pārrunā klasē. 2. uzdevumu skolēni veic pāros – papildina tabulu, rakstot katram jēdziena skaidrojumam piemēru.

Klausīšanās teksts

Pašvaldība ir vietējā valdība, kas pārvalda konkrētu pilsētu vai novadu. Tā nodrošina daudz svarīgu pakalpojumu, piemēram, izglītību, ceļu uzturēšanu un daudz ko citu. Pašvaldībā strādā cilvēki, kas nodrošina pašvaldības funkciju izpildi.

Dome ir galvenā vadības iestāde pašvaldībā. Tā pieņem svarīgus lēmumus par to, kā pārvaldīt pilsētu vai novadu.

Domē strādā cilvēki, ko sauc par **deputātiem**. Deputāti ir cilvēki, kurus iedzīvotāji ir ievēlējuši, lai pārstāvētu viņu intereses.

Vēlēšanas ir process, kurā pašvaldības iedzīvotāji balso, lai izlemtu, kuri cilvēki strādās domē kā deputāti. Vēlēšanas notiek ik pēc četriem gadiem, un tās nodrošina, ka iedzīvotājiem ir teikšana par to, kā tiek pārvaldīta viņu dzīvesvieta.

Deputāti sanāk kopā domē, lai apspriestu un lemtu par dažādiem jautājumiem. Domes darbu vada priekšsēdētājs jeb **mērs**.

Komisija ir mazāka grupa domes iekšienē, kas specializējas noteiktās jomās, piemēram, spriež par izglītību vai vides jautājumiem. Komisijas padziļināti izskata konkrētus jautājumus un iesaka pārējiem domes locekļiem risinājumus.

Tā kā pašvaldība nodrošina dažādus pakalpojumus, katrā pašvaldībā ir vairākas iestādes. **Iestāde** ir oficiāla organizācija, kas ir daļa no pašvaldības, piemēram, skolas, bibliotēkas, veselības aprūpes centri, policija. Katra iestāde pilda noteiktas funkcijas un sniedz noteiktus pakalpojumus iedzīvotājiem.

Katrs skolēns saņem 24. pielikuma 2. lapu. 3. uzdevumu skolēni veic pāros – pamīšus viens otram lasa jēdzienu skaidrojumus un tabulā raksta atbilstošo jēdzienu.

▶ PAŠVALDĪBAS IESTĀDES UN TO FUNKCIJAS (28. pielikums)

Apgūstamais vārdu krājums: pašvaldības iestāžu nosaukumi un funkcijas

Valoddarbības veidi: lasīšana, rakstīšana, klausīšanās, runāšana

Darba gaita

Katrs skolēns saņem darba lapu (28. pielikums). 1. uzdevumu veic patstāvīgi – iepazīstas ar informāciju par pašvaldības iestādēm un to funkcijām un zīmē katru pašvaldības iestādi.

2. uzdevumu skolēni veic pāros – viens skolēns lasa kādas pašvaldības iestādes funkcijas, otrs skolēns atpazīst pašvaldības iestādi un nosauc to.

▶ INFORMĀCIJAS MEDĪBAS (29. pielikums)

Apgūstamais vārdu krājums: pašvaldība, dome, deputāts, komisija, vēlēšanas, pašvaldības iestāžu nosaukumi un funkcijas

Valoddarbības veidi: lasīšana, rakstīšana, runāšana, klausīšanās

Darba gaita

Katrs skolēns saņem darba lapu (29. pielikums) un uzdevumu veic patstāvīgi – izmantojot savas pašvaldības tīmekļa vietni, meklē un raksta atbildes uz jautājumiem. Pēc uzdevuma veikšanas to pārrunā klasē.

Variants. Skolēni strādā grupās. Katra grupa izvēlas kādu (ne savu) pašvaldību – pēta pašvaldības tīmekļa vietni un atbild rakstiski uz jautājumiem. Pēc tam ar iegūto informāciju iepazīstina pārējo klasi.

▶ UZŅĒMĒJDARBĪBAS NOZARES (30. pielikums)

Apgūstamais vārdu krājums: uzņēmējdarbības nozares

Valoddarbības veidi: lasīšana

Darba gaita

Uzdevums palīdz veidot izpratni par dažādām uzņēmējdarbības nozarēm un to darbības jomām.

Katrs skolēns saņem darba lapu (30. pielikums) un uzdevumu veic patstāvīgi – savieno nozari ar tās darbības jomu un asociāciju par nozari.

Ieteikums. Darba lapu var izmantot kā atgādni.

► UZŅĒMUMI MANĀ PAŠVALDĪBĀ (31. pielikums)

Apgūstamais vārdu krājums: uzņēmējdarbības nozares

Valoddarbības veidi: lasīšana, rakstīšana, klausīšanās, runāšana

Darba gaita

Uzdevums attīsta skolēnu prasmi veikt pētījumus, izmantojot dažādus resursus.

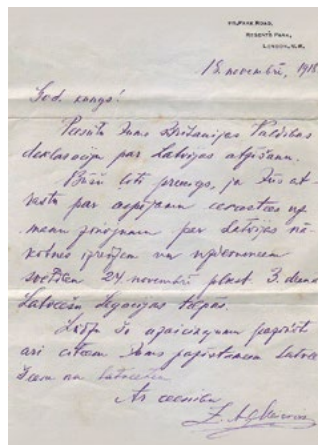
Katrs skolēns saņem pētījuma lapu (31. pielikums) un 1. uzdevumu veic patstāvīgi. Skolēni pēta uzņēmumus, kas atrodas viņu pašvaldībā, un aizpilda tabulu. Uzdevumu var veikt divos veidos: skolēni pastaigas laikā apzina uzņēmumus tuvākajā apkārtnē un pēc tam par tiem meklē papildinformāciju internetā, vai skolēni uzreiz visu informāciju meklē tīmeklī.

2. uzdevumu skolēni veic nelielās grupās – apkopo informāciju, izdara secinājumus un atbild uz jautājumiem. Ja nepieciešams atbalsts secinājumu veidošanā, izmanto nepabeigto teikumu paraugus par uzņēmumiem pašvaldībā.

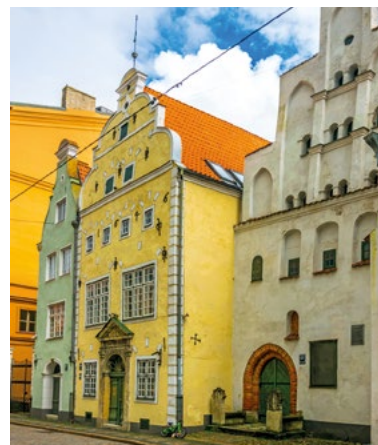
IZDALES MATERIĀLS „KĀDI IR VĒSTURES AVOTI UN TO VEIDI?”

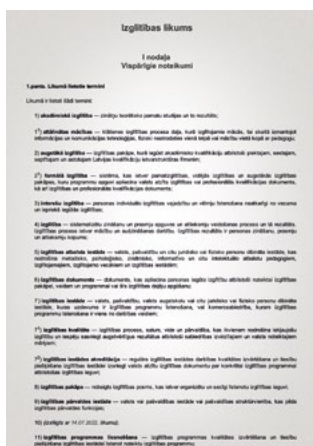
Vāze

Vēstule

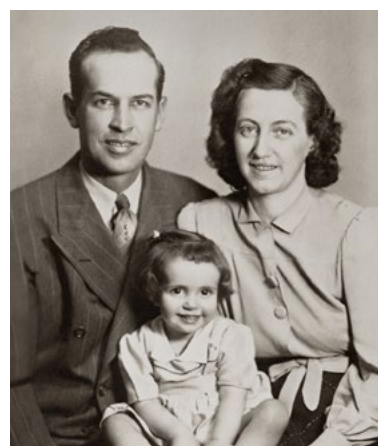
Ēkas

Likums

Galds

Fotogrāfija

Koferis

Karikatūra

Piemineklis

IZDALES MATERIĀLS „KĀDI IR VĒSTURES AVOTI UN TO VEIDI?”

Plakāts

Baznīca

Sastāvdaļas

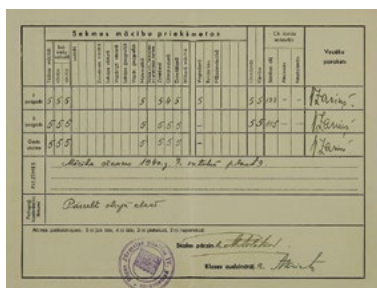
700 g nelieli gurķīši
 1 l ūdens
 4 gab. ķiploka daiviņas
 pēc garšas upeņu lapas un dilles
 2 ēd. k. sāls
 1 ēd. k. cukurs
 1 šķipsna malti melnie pipari

Pagatavošana

1. Nomazgā gurķus un nogriez abus galus.
2. Liec blīdā gurķus, ķiploku daiviņas, upeņu lapas un dilles.
3. Uzvāri ūdeni un, maisot izšķīdini tajā sāli un cukuru, pievieno piparus un pārlej gurķus.
4. Blīdai uzliec slogu – vāku vai šķīvi un novieto to stāvēšanai. Pēc 2-4 stundām gurķi ir gatavi pasniegšanai.

Recepte

Skolēna liecība

Runas ieraksts

Atmiņas

Glezna

Dokumentālā filma

Dokuments

IZDALES MATERIĀLS „KĀDI IR VĒSTURES AVOTI UN TO VEIDI?”

Skolas forma

Vecmāmiņas stāstījums

Dziesma

Zīmējums

Laikraksts

Apavi

Balva

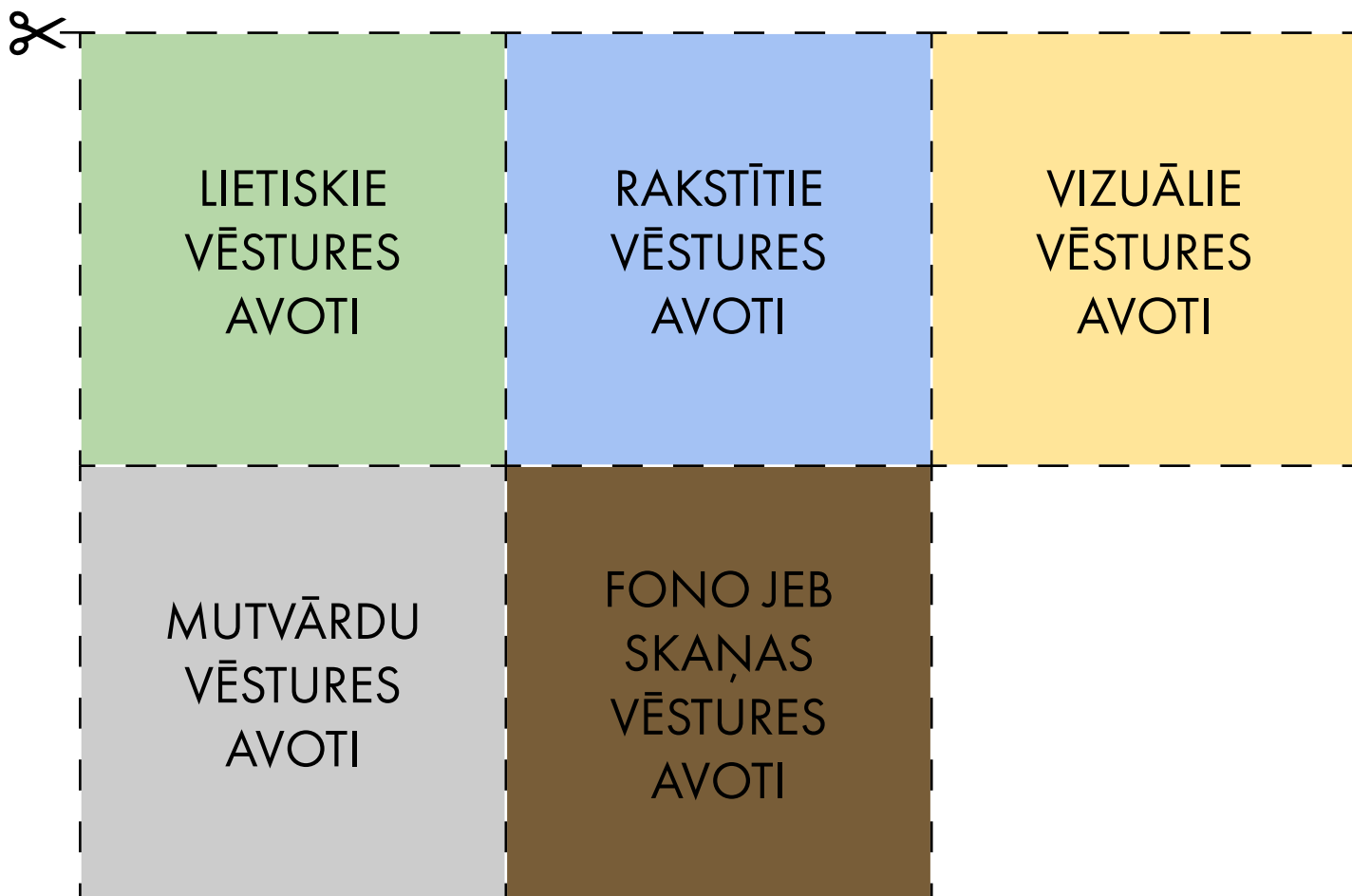

Ekslibris

Uzraksts uz pieminekļa (epigrāfs)

IZDALES MATERIĀLS „VĒSTURES AVOTU VEIDI”

aptaustīt	izlasīt	izpētīt
redzēt	iepazīties	stāstīt
klausīties	dzirdēt	apskatīt

DARBA LAPA „VĒSTURES AVOTI UN VĒSTURES AVOTU VEIDI”

Diktāts | Skolēns A

1. Strādājiet pārī! Diktējiet un pierakstiet trūkstošo tekstu!

Lai uzzinātu par notikumiem pagātnē, _____ .
 _____ , sauc par vēsturi. Cilvēkus, kuri pēta vēsturi,
 _____ . Lai varētu uzzināt _____ ,
 ir svarīgi _____ .

Vēstures avoti ir _____ , kas sniedz ziņas par cilvēku
 _____ .

Vēstures avoti ir viss cilvēku radītais, _____ un
 palīdz _____ pagātni.

Vēstures avoti var būt ļoti dažādi, tāpēc tos _____ .

Pirmā grupa ir saistīta _____ . Tie ir lietiskie vēstures avoti, piemēram,
 _____ rotas, _____ , mēbeles u. c.

Otrā grupa ir saistīta ar to, kas ir pierakstīts. Tie ir _____ ,
 piemēram, dienasgrāmata, _____ ,
 vēstules, _____ u. c.

Trešā grupa ir saistīta ar to, _____ . Tie ir vizuālie vēstures avoti,
 piemēram, zīmējumi, _____ u. c.

Ceturtā grupa ir saistīta ar skaņām. Tie ir _____ vēstures avoti,
 piemēram, balss ieraksts, _____ u. c.

Piektā grupa ir saistīta _____ . Tie ir mutvārdu vēstures avoti, piemēram,
 atmiņas, _____ u. c.

Lai izzinātu vēsturi, _____ visas ziņas un
 _____ , kas varētu liecināt par _____ .

2. Izmanto dotos simbolus! Izvērtē 1. uzdevuma tekstu!

v	jaun zināju
+	uzzināju
?	gribu uzzināt

3. Strādājiet pārī! Viens otram stāstiet, ko 1. uzdevumā uzzinājāt, ko zinājāt un ko gribat uzzināt vairāk!

DARBA LAPA „VĒSTURES AVOTI UN VĒSTURES AVOTU VEIDI”

Diktāts | Skolēns B

1. Strādājiet pārī! Diktējiet un pierakstiet trūkstošo tekstu!

_____, cilvēki pēta senatni. Zinātnes nozari, kas pēta senatni, _____, sauc par vēsturniekiem. _____ par cilvēku dzīvi senatnē, _____ pēfit vēstures avotus.

_____ ir liecības, kas sniedz _____ dzīvi pagātnē.

Vēstures avoti ir _____, kas saglabāties līdz mūsdienām un palīdz saprast _____.

Vēstures avoti var būt _____, tāpēc tos iedala piecās grupās.

Pirmā grupa ir saistīta ar lietām un priekšmetiem. Tie ir _____, piemēram, māja, _____, trauki, _____ u. c.

Otrā grupa ir saistīta ar to, _____. Tie ir rakstiskie vēstures avoti, piemēram, _____, zīmīte, _____, apliecības u. c.

Trešā grupa ir saistīta ar to, kas ir vizuāls. Tie ir _____ vēstures avoti, piemēram, _____, fotogrāfijas u. c.

Ceturtā grupa ir saistīta _____. Tie ir fono jeb skaņas vēstures avoti, piemēram, _____, dokumentālā filma u. c.

Piektā grupa ir saistīta ar sarunu. Tie ir _____ vēstures avoti, piemēram, _____, dzīvesstāsti u. c.

_____, pētniekiem jāapkopo _____ un jāizpēta visas lietas, kas varētu _____ par pētāmo objektu.

2. Izmanto dotos simbolus! Izvērtē 1. uzdevuma tekstu!

v	jau zināju
+	uzzināju
?	gribu uzzināt

3. Strādājiet pārī! Viens otram stāstiet, ko 1. uzdevumā uzzinājāt, ko zinājāt un ko gribat uzzināt vairāk!

DARBA LAPA „SKOLU VĒSTURE LATVIJĀ”

1. Lasi! Tekstā atrodi dažādus vēstures avotus! Ar zaļu krāsu iekrāso lietiskos vēstures avotus, ar zilu – rakstītos, ar dzeltenu – vizuālos, ar pelēku – mutvārdu, ar brūnu – fonu jeb skaņas vēstures avotus!

Senatnē, kad Latvijas teritorijā dzīvoja baltu ciltis, bērni mācījās no saviem vecākiem un vecvecākiem. Visbiežāk zināšanas tika nodotas ar stāstiem, dziesmām un teikām. Caur stāstiem, dziesmām un teikām cilvēki mācījās par medībām, zvejniecību, lauksaimniecību un dievībām.

Viduslaikos Latvijā pie baznīcām un klosteriem sāka dibināt pirmās skolas. Šajā laikā galvenie mācību materiāli bija ar roku rakstīti grāmatu manuskripti. Priesteri un mūki bērniem mācīja lasīt, rakstīt un skaitīt, bet vissvarīgākā bija reliģiskā izglītība.

19. gadsimta beigās Latvijā sāka veidoties modernākas skolas, un izglītība kļuva pieejamāka plašākai sabiedrības daļai. Skolās tika izveidotas klases, ieviestas mācību stundas un eksāmeni. Katra mācību gada beigās skolēni saņēma liecību. Šajā laikā parādījās arī grāmatas un mācību līdzekļi iespiestā formā, kas bija liels solis uz priekšu salīdzinājumā ar grāmatām, kas rakstītas ar roku. Taču mācību grāmatas joprojām bija diezgan dārgas, tāpēc mācību stundās lielu daļu aizņēma skolotāja stāstījums.

20. gadsimta sākumā skolā mācījās lielākā daļa skolas vecuma bērnu, bet daudzi bērni skolu apmeklēja tikai līdz 4. vai 6. klasei. Padomju laikos izglītība līdz 8. klasei bija obligāta. Skolā ne tikai mācījās dažādus mācību priekšmetus, bet apguva arī prasmi izjaukt un salikt ieroci; lauku saimniecībās strādāja lauku darbus.

Mūsdienās Latvijas skolās mācības notiek latviešu valodā, un skolēniem ir iespēja apgūt dažādus mācību priekšmetus. Mācību procesā skolēni izmanto ne tikai mācību grāmatas, bet arī dažādus tehnoloģiskos rīkus, lai varētu, piemēram, iegūt informāciju no internetā pieejamiem resursiem. Skolēni vairāk mācās paši – pēta, lasa, skatās un atrod sakarības, skolotājs paskaidro un atbalsta.

2. Izdari secinājumus par 1. uzdevuma tekstu! Stāsti, izmantojot nepabeigtos teikumus!

Pirmais vēstures avots tekstā ir Tas pieder pie ... vēstures avotu veida.

Otrais vēstures avots tekstā ir Tas pieder pie ... vēstures avotu veida.

Tekstā visvairāk ir pieminēti tādi vēstures avoti, kas liecina par ... vēstures avotu veidu.

Tekstā vismazāk var atrast tādu vēstures avotu, kas liecina par ... vēstures avotu veidu.

DARBA LAPA „VĒSTURES AVOTI 2”

Aizpildi tabulu! Izmanto aprakstus! Lasi un izraksti vēstures avotu nosaukumus! Nosaki vēstures avotu veidus! Apraksti, par ko stāsta katrs vēstures avots!

Nr. p. k.	Vēstures avota nosaukums	Vēstures avotu veids	Par ko stāsta šis vēstures avots?
1.			
2.			
3.			
4.			
5.			
6.			

DARBA LAPA „ĢIMENES VĒSTURES AVOTI”

1. Ar X atzīmē katram vēstures avotam atbilstošo vēstures avotu veidu!

Vēstures avots	Vēstures avotu veids				
	Rakstītais	Vizuālais	Fono jeb skaņas	Lietiskais	Mutvārdu
Dzimšanas apliecība					
Fotogrāfija					
Kāzu filma					
Vēstule					
Rotaslieta					
Laulības apliecība					
Kapu piemineklis					
Video sveiciens					
Keramikas figūra					
Grāmata					
Lielvārdes josta					
Skolēna liecība					
Medaļa					
Publiskā runa					
Atmiņu stāsts					
Zemesgrāmatu apliecība					
Recepšu grāmata					
Zīmējums					
	X				
		X			
			X		
				X	
					X

2. Raksti vēstures avotu veidam, kas 1. uzdevuma tabulā atzīmēts ar X, atbilstošu savas ģimenes vēstures avotu!

DARBA LAPA „MANAS ĢIMENES VĒSTURES AVOTS”

1. Izdomā un uzraksti savas ģimenes muzeja nosaukumu!

2. Aizpildi tabulu par savas ģimenes vēstures avotiem!

Vēstures avotu veids	_____ (muzeja nosaukums)	
	Vēstures avots	Ko var noskaidrot no vēstures avota?
Vizuālais	Vecāku kāzu fotogrāfija	Var redzēt, ka vecāki apprecējās 2004. gadā Siguldā. <i>Var redzēt, ka modē bija mežģīnes.</i>
Lietiskais		
Vizuālais		
Rakstītais		
Mutvārdu		
Fono jeb skaņas		

3. Izmantojot nepabeigtos teikumus, uzraksti savas ģimenes muzeja aprakstu!

Var redzēt, ka

Var saprast

Var dzirdēt .../var saklausīt .../var sadzirdēt... .

Var sataustīt

Var sajūst

Var uzzināt

ATGĀDNE „FAKTI UN VIEDOKĻI”

Ikdienā mēs saskaramies ar milzīgu informācijas daudzumu – ziņās, sociālo mediju ierakstos, reklāmās un daudz kur citur. Bet vai esi kādreiz apstājies un padomājis, cik no šīs informācijas atbilst patiesībai un ir pārbaudāma un cik – tikai kāda cilvēka viedoklis? Kāpēc ir svarīgi atšķirt faktus no viedokļiem? Kā to izdarīt?

FAKTS

Fakts ir apgalvojums, ko var pārbaudīt un pierādīt ar pierādījumiem.

Piemērs

Rīga ir Latvijas galvaspilsēta. → Šo apgalvojumu var pārbaudīt un pierādīt. → Tas ir fakts.

Fakts:

var pārbaudīt, pierādīt;
neietver personiskas emocijas;
ir objektīvs;
neatšķiras atkarībā no tā, kurš to saka.

VIEDOKĻIS

Viedoklis ir kādas personas domas, jūtas vai uzskati par kaut ko, kas ne vienmēr balstās uz faktiem vai pierādījumiem.

Piemērs

Rīga ir visskaistākā Latvijas pilsēta. → Šo apgalvojumu nevar pārbaudīt un pierādīt. → Tas ir viedoklis.

Viedoklis:

nevar objektīvi pārbaudīt vai pierādīt;
balstās uz personiskām izjūtām, domām vai pieredzi;
cilvēkiem var būt atšķirīgs.

Kā atšķirt faktu no viedokļa?

- 1. Uzdod jautājumus!** Vai šo apgalvojumu var pārbaudīt un pierādīt? Ja jā, tas visticamāk ir fakts.
- 2. Meklē pierādījumus!** Vai ir pieejami objektīvi pierādījumi, kas apstiprina apgalvojumu? Ja jā, tas visticamāk ir fakts.
- 3. Novērtē subjektivitāti!** Vai apgalvojumā ir pausti subjektīvi vērtējumi vai personiskas izjūtas? Ja jā, tas visticamāk ir viedoklis.
- 4. Izvērtē lietoto valodu!** Vai teikumā ir lietoti tādi vārdi vai frāzes kā, piemēram, manuprāt, es uzskatu? Vai lietoti īpašības vārdi, kas pauž vērtējumu? Ja jā, tas visticamāk ir viedoklis.

DARBA LAPA „KAUCMINDES MĀJTURĪBAS SKOLA”

Lasi! Atrodi tekstā faktus un viedokļus! Faktus iekrāso zaļā krāsā, viedokļus – dzeltenā!

1923. gadā Latvijā tika izveidota īpaša skola – Kaucmindes Mājturības skola. Tā bija viena no zināmākajām skolām Latvijā. Kaucmindes Mājturības skola bija vieta, kur jaunas meitenes un sievietes no visas Latvijas varēja iemācīties ikdienas dzīvei un saimniekošanai noderīgas prasmes.

Kaucmindes Mājturības skolā mācību programma bija rūpīgi izstrādāta, lai sniegtu jaunajām sievietēm vispusīgu izglītību. Mācības skolā ilga vienu gadu. Katru gadu skolā vidēji mācījās 33 skolnieces.

Vieni no būtiskākajiem mācību virzieniem bija saistīti ar lauksaimniecību, īpaši dārzkopību. Skolniecēm tika mācīts, kā plānot un kopt dārzus, izvēlēties Latvijas klimatam piemērotākās augļu un dārzeņu šķirnes, kā stādīt un kopt augus un dārzus. Lauksaimniecības nodarbībās liela uzmanība tika pievērsta zināšanām par lopkopību un piena produktu apstrādi.

Lai gan liels uzsvars tika likts uz praktiskām prasmēm, Kaucmindes Mājturības skolā pievērsa uzmanību arī jauno sieviešu personības attīstībai – skolnieces iepazīstināja ar literatūru, vēsturi un mākslu, kā arī tika veicināta izpratne par veselīgu dzīvesveidu un pašdisciplīnu.

Daži uzskata, ka Kaucmindes Mājturības skola palīdzēja saglabāt un nodot tālāk latviešu kultūras tradīcijas, jo īpaši mājturībā un lauksaimniecībā. Skola darbojās kā tilts starp pagātni un nākotni, apvienojot senās zināšanas ar jaunām idejām un pieejām, tādējādi gatavojot jaunās paaudzes nākotnes izaicinājumiem.

IZDALES MATERIĀLS „ĢIMENES RĪCĪBA – CĒLOŅI UN SEKAS”

Cēlonis	Notikums	Sekas
Finanšu grūtības.	Ģimene 2009. gadā pārcēlās uz dzīvi Vācijā.	Jaunas kultūras iepazīšana.
Mamma un tētis vienmēr ir sapņojuši par savu uzņēmumu.	Tētis 2020. gadā izveido ģimenes uzņēmumu – kafejnīcu pie jūras.	Uzņēmumu var mantot bērni.
Obligātais karadienests.	Vecvecvectēvs karoja Pirmajā pasaules karā.	Ievainojums kājā.
Vēlme mācīties.	Māsa 2023. gadā pabeidza studijas augstskolā.	Labākas darba iespējas.
Dzīvošana blakus upei, kas pavasaros bieži applūst.	Mājas applūšana 2023. gadā.	Mājai nepieciešams remonts.
Slimība.	Vecmamma 2024. gadā mēnesi ārstējās slimnīcā.	Nedrīkst celt smagumus.
Vēlme būt populāram.	Brālis veido un publicē digitālo saturu par savu ikdienu.	Daudzi piekļūst personiskajai informācijai. Maz privātuma un drošības.

IZDALES MATERIĀLS „PĀRMAIŅAS VĒSTURISKOS OBJEKTOS”

Objekta nosaukums	Objekts agrāk	Objekts tagad
Rīgas Svētā Pētera baznīca		
Brīvības piemineklis un laukums		

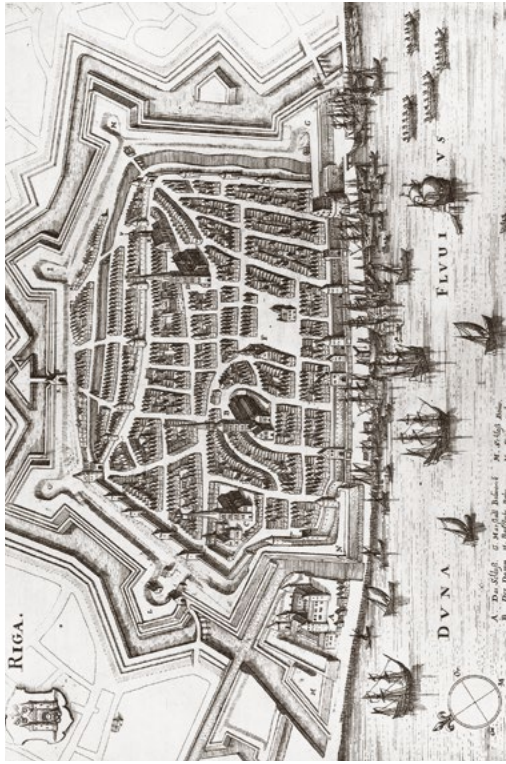

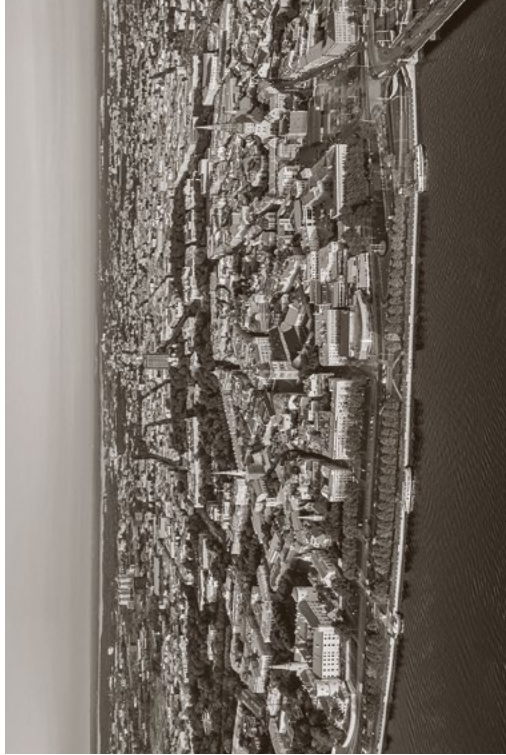
IZDALES MATERIĀLS „PĀRMAIŅAS VĒSTURISKOS OBJEKTOS”

Objekta nosaukums	Objekts agrāk	Objekts tagad
Cēsu viduslaiku pils		
Tērvetes koka pils un Tērvetes pilskalns		

IZDALES MATERIĀLS „PĀRMAIŅAS VĒSTURISKOS OBJEKTOS”

Objekta nosaukums	Objekts agrāk	Objekts tagad
Pulkstenis „Laima” Rīgā		
Ventspils viduslaiku pils		

IZDALES MATERIĀLS „PĀRMAIŅAS VĒSTURISKOS OBJEKTOS”

Objekta nosaukums	Objekts agrāk	Objekts tagad
Vecrīga	 A detailed historical map of Riga, Latvia, showing the city's layout, fortifications, and the river Daugava. The map is labeled 'RIGA.' and 'DVINA FLUVIUS'. It features a compass rose and various annotations in Latin and German.	
Spilves lidosta	 A black and white photograph of the Spilve Airport building, a large, classical-style structure with a prominent portico. Several vintage cars from the mid-20th century are parked in front of the building.	
		 An aerial photograph of the modern Riga city skyline, showing the dense urban development and the Daugava river. The image captures the city's growth and modernization.

ATGĀDNE „KULTŪRAS PIEMINEKĻU VEIDI”

Kultūras pieminekļi ir īpašas vietas, ēkas, mākslas darbi vai senlietas, no kurām var uzzināt par cilvēku dzīvi senatnē. Kultūras pieminekļus iedala nekustamajos un kustamajos. Unikālus un ļoti nozīmīgus kultūras pieminekļus aizsargā ar likumu.

Arheoloģiskie kultūras pieminekļi

Arheoloģiskie kultūras pieminekļi ir senas lietas, piemēram, rīki, rotaslietas vai celtnes, ko senie cilvēki atstājuši aiz sevis un ko var atrast, veicot arheoloģiskos izrakumus.

Nekustamais kultūras piemineklis

Daugmales pilskalns

Kustamais kultūras piemineklis

Kolkas vraks I

ATGĀDNE „KULTŪRAS PIEMINEKĻU VEIDI”

Arhitektūras un pilsētībūvniecības pieminekļi

Arhitektūras un pilsētībūvniecības pieminekļi ir ēkas, konstrukcijas, kā arī pilsētu plānojumi, kas liecina par vēsturi un kultūru.

Nekustamais kultūras piemineklis

Bauskas vēsturiskais centrs

Kustamais kultūras piemineklis

Obelisks

ATGĀDNE „KULTŪRAS PIEMINEKĻU VEIDI”

Mākslas pieminekļi

Mākslas pieminekļi ir īpaši mākslas darbi, piemēram, gleznas, skulptūras, ēku greznojumi.

Nekustamais kultūras piemineklis

Ķemeru viesnīcas interjers

Kustamais kultūras piemineklis

Altārglezna „Lieldienu rīts”

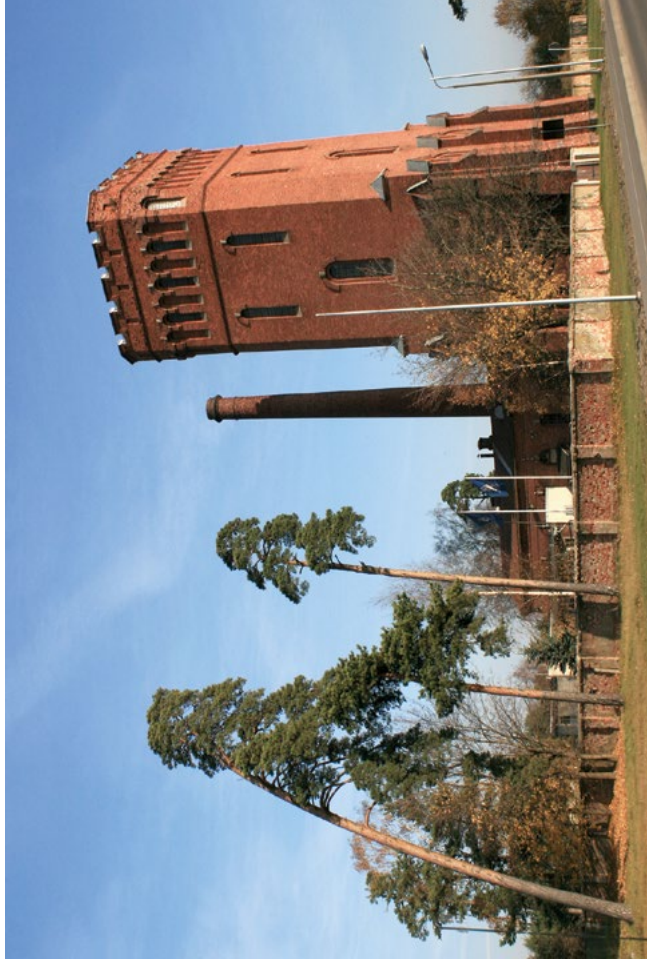
ATGĀDNE „KULTŪRAS PIEMINEKĻU VEIDI”

Industriālie kultūras pieminekļi

Industriālie kultūras pieminekļi ir īpaši objekti, kas saistīti ar rūpniecību un darbu, piemēram, vecas fabrikas, dzirnavas, ieguves vietas, kas stāsta par cilvēku darbu un izgudrojumiem.

Nekustamais kultūras piemineklis

Liepājas Karostas ūdenstornis

Kustamais kultūras piemineklis

Šaursliežu dzelzceļa vilciens

ATGĀDNE „KULTŪRAS PIEMINEKĻU VEIDI”

Vēsturisko notikumu vietas

Vēsturisko notikumu vietas ir saistītas ar svarīgiem vēsturiskiem notikumiem, piemēram, tie ir kauju lauki, svarīgu līgumu parakstīšanas vietas vai vietas, kur notikušas nozīmīgas sabiedriskas sapulces.

Nekustamais kultūras piemineklis

Latvijas Nacionālais teātris, kurā dibināja Latvijas valsti

DARBA LAPA „KULTŪRAS PIEMINEKĻU VEIDU SKAIDROJUMS”

1. Raksti katram kultūras pieminekļu veidam jēdziena skaidrojumu! Izmanto dotos vārdus un vārdu savienojumus! Vārdu formas nemaini!

Kultūras pieminekļu veids	Jēdziena skaidrojums
Arheoloģiskie kultūras pieminekļi	arheoloģiskajos izrakumos, Tie, rotaslietas vai celtnes, ko, seni rīki, ir, var atrast. _____ _____ _____
Arhitektūras un pilsētbūvniecības pieminekļi	konstrukcijas, Tie, par vēsturi un kultūru, ēkas, ir, pilsētu plānojumi, kas, liecina. _____ _____ _____
Mākslas pieminekļi	ir, mākslas darbi, Tie, gleznas, īpaši, skulptūras, ēku greznojumi, piemēram. _____ _____ _____
Industriālie kultūras pieminekļi	ar rūpniecību un darbu, ir, kas, objekti, saistīti, īpaši, Tie. _____ _____ _____
Vēsturisko notikumu vietas	ir saistītas, Tās, notikumiem, ar svarīgiem vēsturiskiem. _____ _____ _____

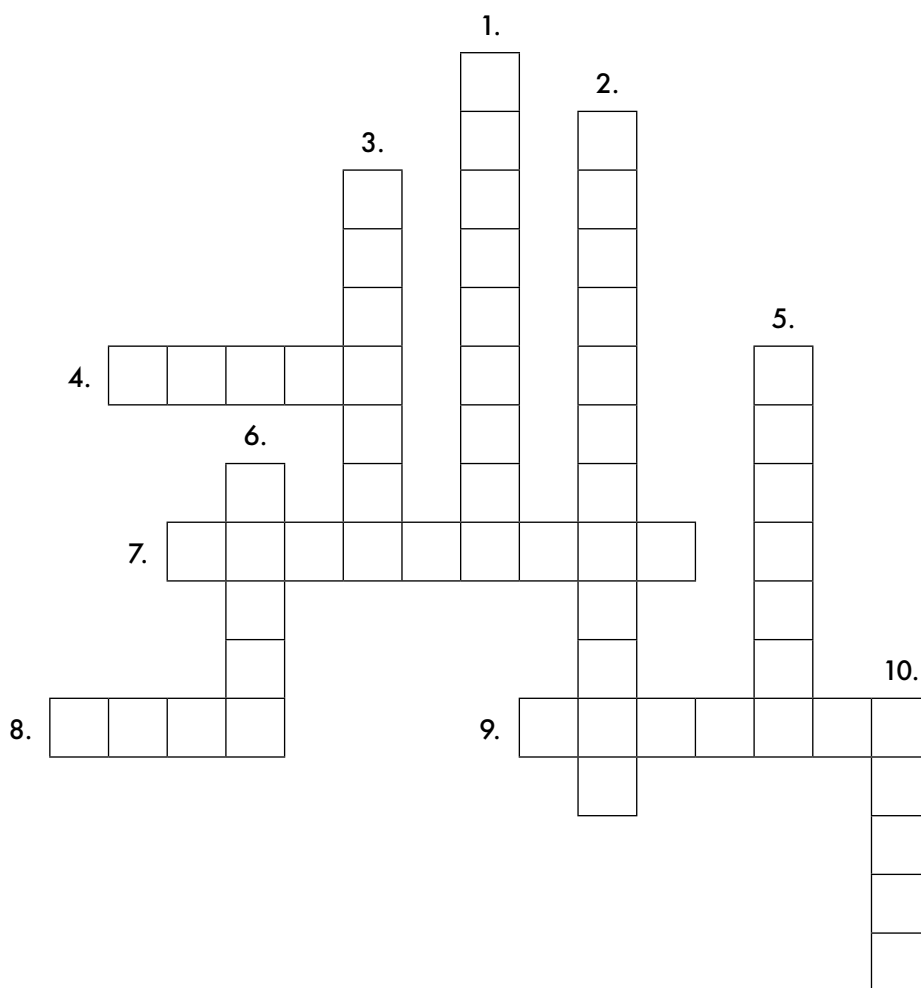
2. Strādājiet pārī! Salīdziniet 1. uzdevuma atbildes!

VĀRDNĪCA KRUSTVĀRDU MĪKLAI „KULTŪRAS PIEMINEKĻI”

Jēdziens	Jēdziena skaidrojums
Vainags	Arheoloģiskais kultūras piemineklis – apļveida galvas rota.
Pilskalns	Arheoloģiskais kultūras piemineklis – sena nocietināta dzīvesvieta (parasti paaugstinājumā, ezera vai upes tuvumā), kas saglabājusi senlaiku apmetņu paliekas un agrākā dzīvesveida vēsturiskās iezīmes.
Pils	Arhitektūras piemineklis – grezna celtne.
Smēde	Arhitektūras piemineklis – kalēja darbnīca.
Ērģeles	Mākslas piemineklis – liels mūzikas instruments, kas sastāv no vairākām dažāda lieluma stabuļu rindām, vienas vai vairākām klaviatūrām. Parasti atrodas baznīcā.
Skulptūra	Mākslas piemineklis – tēlniecības mākslas darbs.
Tilts	Industriālais kultūras piemineklis – celtne pār apvidus šķēršļiem, piemēram, upi, gravu, ceļiem, apbūvi.
Vējdzirnavas	Industriālais kultūras piemineklis – ar vēju darbināma ierīce labības pārstrādāšanai miltos, putraimos u. tml.
Skola	Vēsturiska notikuma vieta – mācību un audzināšanas iestāde.
Kapsēta	Vēsturiska notikuma vieta – īpaša teritorija mirušo apbedīšanai.

KRUSTVĀRDU MĪKLA „KULTŪRAS PIEMINEKĻI”

Risini krustvārdu mīklu!

Horizontāli

4. Arhitektūras piemineklis – kalēja darbnīca.
7. Arheoloģiskais kultūras piemineklis – sena nocietināta dzīvesvieta, kurā saglabājušās senu apmetņu paliekas.
8. Arhitektūras piemineklis – grezna celtne.
9. Arheoloģiskais kultūras piemineklis – apļveida galvas rota.

Vertikāli

1. Mākslas piemineklis – tēlniecības mākslas darbs.
2. Industriālais kultūras piemineklis – ar vēju darbināma ierīce labības pārstrādāšanai miltos.
3. Mākslas piemineklis – liels mūzikas instruments.
5. Vēsturiska notikuma vieta – īpaša teritorija mirušo apglabāšanai.
6. Industriālais kultūras piemineklis – celtne pār šķēršļiem, piemēram, upi, ceļiem.
10. Vēsturiska notikuma vieta – mācību un audzināšanas iestāde.

DARBA LAPA „KAS IR IZSTĀDE?”

1. Apvelc sešus vārdus, kuri, tavuprāt, saistīti ar izstādi! Pamato savu izvēli!

2. Katru 1. uzdevumā apvilktu vārdu iesaisti teikumā, skaidrojot saistību ar izstādi! Raksti!

Piemērs

Cilvēki nāk uz izstādi vērot tajā izliktos priekšmetus.

PAŠKONTROLES KARTĪTE „KULTŪRAS PIEMINEKĻU DIGITĀLĀ EKSPOZĪCIJA”

Atzīmē ar V, kad esi veicis uzdevumu!

	Noteicu ekspozīcijas mērķauditoriju .
	Atlasīju <u>sešus</u> kultūras mantojuma piemērus – savus eksponātus. Kultūras mantojuma piemēri ir vismaz no <u>trīs</u> dažādiem kultūras pieminekļu veidiem.
	Aprakstīju ekspozīcijas mērķi .
	Katram eksponātam uzrakstīju nosaukumu un īsu aprakstu (kad tas izveidots, kur atrodas, kāpēc tas ir interesants, unikāls utt.).
	Katram eksponātam pievienoju attēlu .
	Katram attēlam norādīju atsauci . Attēla nosaukums. Attēls pieejams: <i>saite</i> . Attēla nosaukums. Attēls no (tavs vārds) personīgā fotoarhīva.
	Izveidoju ekspozīcijas reklāmu .
	Prezentēju ekspozīciju.

PAŠKONTROLES KARTĪTE „KULTŪRAS PIEMINEKĻU DIGITĀLĀ EKSPOZĪCIJA”

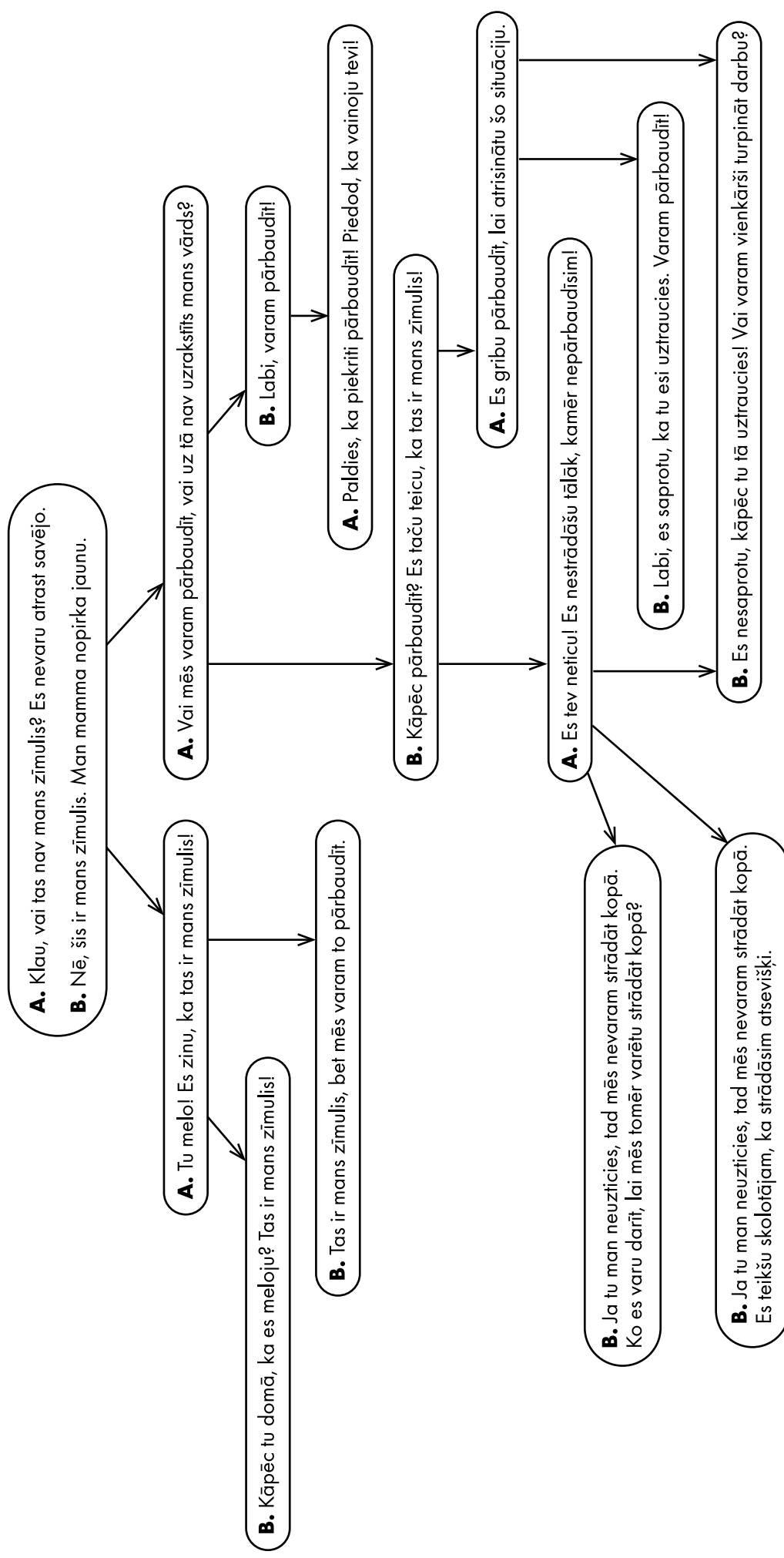
Atzīmē ar V, kad esi veicis uzdevumu!

	Noteicu ekspozīcijas mērķauditoriju .
	Atlasīju <u>sešus</u> kultūras mantojuma piemērus – savus eksponātus. Kultūras mantojuma piemēri ir vismaz no <u>trīs</u> dažādiem kultūras pieminekļu veidiem.
	Aprakstīju ekspozīcijas mērķi .
	Katram eksponātam uzrakstīju nosaukumu un īsu aprakstu (kad tas izveidots, kur atrodas, kāpēc tas ir interesants, unikāls utt.).
	Katram eksponātam pievienoju attēlu .
	Katram attēlam norādīju atsauci . Attēla nosaukums. Attēls pieejams: <i>saite</i> . Attēla nosaukums. Attēls no (tavs vārds) personīgā fotoarhīva.
	Izveidoju ekspozīcijas reklāmu .
	Prezentēju ekspozīciju.

DARBA LAPA „KĀ NOVĒRST KONFLIKTUS IKDIENĀ?”

Lasi situāciju un izvēlies rīcību!

Situācija klasē. Skolēni A un B veido plakātu dabaszinību projekta darbam. Skolēns A nevar atrast savu zīmuli. Skolēns B izmanto līdzīgu zīmuli, un skolēns A iedomājas, ka tas ir viņa zīmulis.

ATGĀDNE „MANA DIENASGRĀMATA”

<p>Situācijas apraksts</p> <p>Apraksti konfliktsituāciju, kurā tu biji iesaistīts/iesaistīta vai kuru novēroji. Uzraksti notikumus no sākuma līdz beigām.</p>	<p><i>Šodien es piedzīvoju situāciju, kurā</i></p> <p><i>Konflikts sākās, kad</i></p> <p><i>Es biju iesaistīts situācijā, kurā notika</i></p> <p><i>Mani pārsteidza, ka</i></p>
<p>Cēloņu analīze</p> <p>Izdari secinājumus par konflikta cēloni – mēģini izprast, kas izraisīja konfliktu un kāpēc tas radās.</p>	<p><i>Manuprāt, konflikts sākās, jo</i></p> <p><i>Viena no galvenajām problēmām bija</i></p> <p><i>Es domāju, ka situāciju sarežģīja</i></p> <p><i>Otra persona rīkojās tā, jo</i></p>
<p>Seku novērtējums</p> <p>Analizē konflikta sekas attiecībā uz sevi un citiem konfliktā iesaistītajiem.</p>	<p><i>Šī situācija ietekmēja mani (vai kādu citu), jo</i></p> <p><i>Pēc konflikta es jutos</i></p> <p><i>Konflikts izraisīja</i></p> <p><i>Tā rezultātā mēs visi</i></p>
<p>Alternatīva rīcība</p> <p>Piedāvā alternatīvu rīcību, lai novērstu konfliktu vai atrisinātu to pozitīvākā veidā.</p>	<p><i>Lai izvairītos no šāda konflikta nākotnē, es varētu</i></p> <p><i>Ja es atkārtoti saskartos ar šādu situāciju, es mēģinātu</i></p> <p><i>Lai atrisinātu šo situāciju, viena no iespējām būtu</i></p> <p><i>Domājot par to, kas notika, es varētu mēģināt</i></p>

DARBA LAPA „KONFLIKTU DIENASGRĀMATA”

Mērķis: apzināties savu uzvedību, emocijas un reakciju, kā arī to, kā dažāda rīcība ietekmē konflikta risinājumu.

Uzdevumi

Apraksti konfliktsituācijas, kurās tu biji iesaistīts/iesaistīta vai kuras novēroji:

- pieraksti iesaistītās personas;
- apraksti situāciju;
- analizē cēloņus (kāpēc konflikts sākās);
- novērtē sekas (kas notika pēc konflikta);
- piedāvā alternatīvu rīcību (kā varēja rīkoties, lai konfliktu ātrāk atrisinātu vai no tā izvairītos).

Datums: _____

Iesaistītās personas:

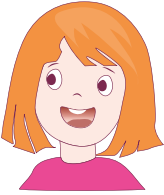
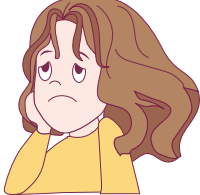

Situācijas apraksts:

Cēloņu analīze:

Seku novērtējums:

Alternatīva rīcība:

ATGĀDNE „EMOCIJU SARAKSTS”

Emocijas nosaukums	Emocijas apraksts	Emocijas nosaukums	Emocijas apraksts
 Prieks	Cilvēks priecājas, smaida, ir priecīgs.	 Skumjas	Cilvēks skumst, ir skumjš.
 Bēdas	Cilvēks bēdājas, ir bēdīgs.	 Riebums	Cilvēks izjūt nepatiku, riebumu.
 Dusmas	Cilvēks dusmojas, ir dusmīgs.	 Mīlestība	Cilvēks mīl, ir mīļš.
 Izbrīns	Cilvēks brīnās, ir izbrīnīts.	 Kauns	Cilvēkam ir kauns, ir nokaunējies.
 Laime	Cilvēks smaida, ir laimīgs.	 Pateicība	Cilvēks saka <i>paldies</i> , ir pateicīgs.
 Vainas sajūta	Cilvēks jūtas vainīgs.	 Bailes	Cilvēks nav pārliecināts, baidās.
 Lepnums	Cilvēks lepojas, ir lepns.		

DARBA LAPA „RAKSTURA ĪPAŠĪBAS”

1. Atrodi burtu jūklī 20 rakstura īpašības un raksti! Apvelc un izraksti!

R	U	P	E	L	T	U	G	U	D	R	S	A	K	N	B	E	R	T
S	K	O	P	S	E	R	T	Z	U	P	S	T	I	K	A	M	S	N
L	O	P	S	E	K	Ā	R	T	Ī	G	S	S	A	N	M	U	R	O
H	I	P	T	E	N	A	M	I	E	R	Ī	G	S	T	C	V	E	P
P	L	I	N	T	R	S	A	C	M	E	T	P	I	M	L	A	S	I
E	S	K	A	Ļ	Š	T	J	A	U	T	R	S	N	P	S	M	F	E
D	E	D	Z	A	C	V	B	M	A	Č	A	K	L	S	N	P	O	T
R	S	A	I	U	A	N	T	S	I	K	G	O	D	Ī	G	S	A	N
A	C	E	R	N	E	D	O	M	G	S	A	P	R	O	T	O	Š	S
U	G	U	Z	S	A	E	N	E	R	Ģ	I	S	K	S	L	P	O	R
D	L	P	E	T	B	V	M	K	L	A	S	R	T	I	U	Z	K	B
Z	I	O	L	M	S	Ī	A	R	T	E	M	V	S	U	I	J	A	L
Ī	K	T	E	R	I	G	O	S	L	Ā	D	G	L	T	J	M	Š	I
G	N	H	F	E	R	S	I	C	I	T	Z	O	I	K	A	N	Ķ	U
S	O	C	P	U	L	I	T	S	E	R	Z	A	N	M	O	K	Ī	D
E	L	Ī	D	Z	J	Ū	T	Ī	G	S	O	L	K	C	V	I	G	O
L	A	B	S	I	R	D	Ī	G	S	B	V	I	S	R	U	P	S	N

1. _____

11. _____

2. _____

12. _____

3. _____

13. _____

4. _____

14. _____

5. _____

15. _____

6. _____

16. _____

7. _____

17. _____

8. _____

18. _____

9. _____

19. _____

10. _____

20. _____

DARBA LAPA „RAKSTURA ĪPAŠĪBAS”

2. Raksti vārda skaidrojumam atbilstošo rakstura īpašību!

Nr. p. k.	Rakstura īpašība	Vārda skaidrojums
1.	<i>Gudrs</i>	<i>Cilvēks zina atbildi uz visiem jautājumiem.</i>
2.		Cilvēkam patīk visu nolikt savā vietā.
3.		Cilvēks vienmēr smaida un ir labā noskaņojumā.
4.		Cilvēks nekad nemelo.
5.		Cilvēkam patīk sarunāties ar citiem cilvēkiem.
6.		Cilvēks visu vienmēr izdara pirmais.
7.		Cilvēks nekad nevienam nenodara pāri.
8.		Cilvēks jūt līdzī otram cilvēkam.
9.		Cilvēkam patīk izcelties, pievērst sev uzmanību.
10.		Cilvēks reti joko.
11.		Cilvēks visu laiku kaut ko dara.
12.		Cilvēkam visu laiku ir spēks un enerģija.
13.		Cilvēks nevienam neko nedod.
14.		Cilvēkam neko negribas darīt.
15.		Cilvēkam patīk strīdēties.
16.		Cilvēks dara pāri citiem cilvēkiem.
17.		Cilvēks nenodod citus.
18.		Cilvēks saprot otra cilvēka rīcību, problēmu.
19.		Cilvēkam nekā nav žēl citiem.
20.		Cilvēks kontrolē savas emocijas.

3. Veic pašpārbaudi! Salīdzini 1. un 2. uzdevuma atbildes!

DARBA LAPA „RAKSTURA ĪPAŠĪBAS”

Atbildes

1. Atrodi burtu jūklī 20 rakstura īpašības un raksti! Apvelc un izraksti!

R	U	P	E	L	T	U	G	U	D	R	S	A	K	N	B	E	R	T
S	K	O	P	S	E	R	T	Z	U	P	S	T	I	K	A	M	S	N
L	O	P	S	E	K	Ā	R	T	Ī	G	S	S	A	N	M	U	R	O
H	I	P	T	E	N	A	M	I	E	R	Ī	G	S	T	C	V	E	P
P	L	I	N	T	R	S	A	C	M	E	T	P	I	M	L	A	S	I
E	S	K	A	Ļ	Š	T	J	A	U	T	R	S	N	P	S	M	F	E
D	E	D	Z	A	C	V	B	M	A	Č	A	K	L	S	N	P	O	T
R	S	A	I	U	A	N	T	S	I	K	G	O	D	Ī	G	S	A	N
A	C	E	R	N	E	D	O	M	G	S	A	P	R	O	T	O	Š	S
U	G	U	Z	S	A	E	N	E	R	Ģ	I	S	K	S	L	P	O	R
D	L	P	E	T	B	V	M	K	L	A	S	R	T	I	U	Z	K	B
Z	I	O	L	M	S	Ī	A	R	T	E	M	V	S	U	I	J	A	L
Ī	K	T	E	R	I	G	O	S	L	Ā	D	G	L	T	J	M	Š	I
G	N	H	F	E	R	S	I	C	I	T	Z	O	I	K	A	N	Ķ	U
S	O	C	P	U	L	I	T	S	E	R	Z	A	N	M	O	K	Ī	D
E	L	Ī	D	Z	J	Ū	T	Ī	G	S	O	L	K	C	V	I	G	O
L	A	B	S	I	R	D	Ī	G	S	B	V	I	S	R	U	P	S	N

1. Gudrs	11. Čakls
2. Kārtīgs	12. Enerģisks
3. Jautrs	13. Skops
4. Godīgs	14. Slinks
5. Draudzīgs	15. Kašķīgs
6. Ātrs	16. Ļauns
7. Labsirdīgs	17. Uzticams
8. Līdzjūtīgs	18. Saprotošs
9. Skaļš	19. Devīgs
10. Nopietns	20. Mierīgs

DARBA LAPA „RAKSTURA ĪPAŠĪBAS”

Atbildes

2. Raksti vārda skaidrojumam atbilstošo rakstura īpašību!

Nr. p. k.	Rakstura īpašība	Vārda skaidrojums
1.	<i>Gudrs</i>	Cilvēks zina atbildi uz visiem jautājumiem.
2.	Kārtīgs	Cilvēkam patīk visu nolikt savā vietā.
3.	Jautrs	Cilvēks vienmēr smaida un ir labā noskaņojumā.
4.	Godīgs	Cilvēks nekad nemelo.
5.	Draudzīgs	Cilvēkam patīk sarunāties ar citiem cilvēkiem.
6.	Ātrs	Cilvēks visu vienmēr izdara pirmais.
7.	Labsirdīgs	Cilvēks nekad nevienam nenodara pāri.
8.	Līdzjūtīgs	Cilvēks jūt līdzīgi otram cilvēkam.
9.	Skaļš	Cilvēkam patīk izcelties, pievērst sev uzmanību.
10.	Nopietns	Cilvēks reti joko.
11.	Čakls	Cilvēks visu laiku kaut ko dara.
12.	Enerģisks	Cilvēkam visu laiku ir spēks un enerģija.
13.	Skops	Cilvēks nevienam neko nedod.
14.	Slinks	Cilvēkam neko negribas darīt.
15.	Kašķīgs	Cilvēkam patīk strīdēties.
16.	Ļauns	Cilvēks dara pāri citiem cilvēkiem.
17.	Uzticams	Cilvēks nenodod citus.
18.	Saprotošs	Cilvēks saprot otra cilvēka rīcību, problēmu.
19.	Devīgs	Cilvēkam nekā nav žēl citiem.
20.	Mierīgs	Cilvēks kontrolē savas emocijas.

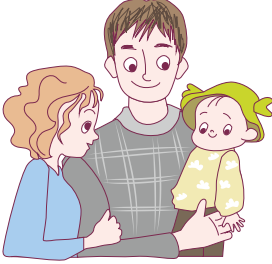

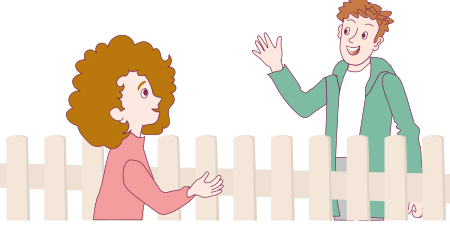
DARBA LAPA „CILVĒKU ATTIECĪBU VEIDI”

Vēro attēlus!

Raksti, kāds attiecību veids tas ir (privātas, lietišķas vai tiesiskas attiecības)!

Raksti, ko šajās attiecībās drīkst/ir vēlams darīt un ko nedrīkst/nav vēlams darīt!

Raksti, ar kādām emocijām saistītas šīs attiecības un kādas rakstura īpašības nepieciešamas, lai attiecības būtu pozitīvas!

<p>Attiecībās _____ _____ drīkst/ir vēlams _____ _____</p>	<p>Attiecību veids: _____ _____</p> <p>Emocijas un rakstura īpašības: _____ _____</p>	<p>Attiecībās _____ _____ nedrīkst/nav vēlams _____ _____</p>
<p>Attiecībās _____ _____ drīkst/ir vēlams _____ _____</p>	<p>Attiecību veids: _____ _____</p> <p>Emocijas un rakstura īpašības: _____ _____</p>	<p>Attiecībās _____ _____ nedrīkst/nav vēlams _____ _____</p>
<p>Attiecībās _____ _____ drīkst/ir vēlams _____ _____</p>	<p>Attiecību veids: _____ _____</p> <p>Emocijas un rakstura īpašības: _____ _____</p>	<p>Attiecībās _____ _____ nedrīkst/nav vēlams _____ _____</p>

DARBA LAPA „CILVĒKU ATTIECĪBU VEIDI”

Attiecību veids:

Attiecībās _____

drīkst/ir vēlams

Attiecībās _____

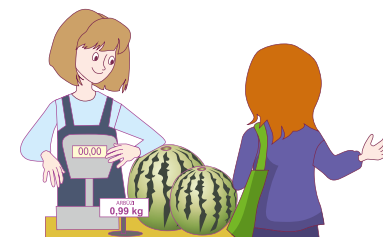
nedrīkst/nav vēlams

Emocijas un rakstura īpašības:

Attiecību veids:

Attiecībās _____

drīkst/ir vēlams

Attiecībās _____

nedrīkst/nav vēlams

Emocijas un rakstura īpašības:

Attiecību veids:

Attiecībās _____

drīkst/ir vēlams

Attiecībās _____

nedrīkst/nav vēlams

Emocijas un rakstura īpašības:

DARBA LAPA „KONFLIKTU RISINĀŠANAS STRATĒGIJAS”

1. Lasi! Atrodi skaidrojumam atbilstošu vārdu/frāzi! Raksti!

dalīšana, ignorēšana, klusēšana, konkurence, kontrole, kopdarbs, ļaušana citiem lemt, pieņemšana, taisnīgums, vienošanās

Nr. p. k.	Vārds/frāze	Skaidrojums
1.		Es esmu labākais, es uzvarēšu.
2.		Es visu uzraugu un visam sekoju līdzī.
3.		Mēs esam vienojušies/vienojušās.
4.		Mēs visi kopā esam to paveikuši.
5.		Es darīšu to, bet tu darīsi to.
6.		Es rīkojos godīgi.
7.		Es izliekos, ka neredzu.
8.		Es neko nesaku.
9.		Es piekrītu.
10.		Es paeju malā, atkāpjos.

2. Strādājiet pāri! Pārmaiņus viens otram jautājiet un atbildiet par 1. uzdevumu!

Piemērs

A. *Kas ir ignorēšana?*

B. *Es izliekos, ka neredzu.*

3. Lasi! Iepazīsties ar piecām konfliktu risināšanas stratēģijām! Pie katras stratēģijas ieraksti divus atbilstošus vārdus/frāzes no 1. uzdevuma!

Konfliktu risināšanas stratēģijas

Savas intereses

Sacensība –
gūt maksimālu
labumu sev.

Izvairīšanās –
neiesaistīties
konfliktā un
nerisināt to.

Kompromiss –
abas puses piekāpjas,
meklē labāko, abiem
izdevīgāko risinājumu.

Sadarbība –
risinājums, kas patīk
abām pusēm.

Piekāpšanās –
īstenot otra
cilvēka ideju.

Otra intereses

DARBA LAPA „KAS IR LABDARĪBA?”

1. Lasī! Tekstā ievieto iederīgos vārdus un skaitli! Izmanto dotos vārdus, nemaini vārdu formu!

ziedošanu, centi, nemaksā, dzīvniekiem, labdarība, lielu, naudas, informējam, tuviniekiem, mecenātisms, apkārtējo, prieku, sev, filantropiju, atkritumus, fonds, brīvprātīgajā, apgūt, ziedot, finansiāli, mecenātu, 13, materiālu

Latviešu tautas sakāmvārds „Dots devējam atdodas” atgādina, cik svarīgi ir darīt labu. Vārds _____ ir darināts no vārdiem *labu darīt*. Labu mēs varam darīt gan saviem _____, draugiem, gan svešiem cilvēkiem. Tāpat mēs labu varam darīt _____ un videi. Darot labu citiem, mēs darām labu _____.

Labdarība var izpausties dažādi.

Ja mēs šķirojam _____, ja mēs sakopjam skolas teritoriju, ja mēs piedalāmies Lielajā talkā, mēs rūpējamies par _____ vidi.

Ja mēs pastāstām saviem klasesbiedriem, draugiem par dažādām labdarības akcijām un projektiem, piemēram, Lielo talku, Zemes stundu, Dakteri Klaunu u.c., tad mēs _____ citus par labajiem darbiem.

Ja mums ir _____ un vairāk gadu, tad mēs drīkstam piedalīties _____ darbā. Tas ir darbs, par kuru mums _____, bet kurš sniedz gandarījuma sajūtu un _____ par paveikto. Piemēram, skolā varam palīdzēt mazāko klašu skolēniem _____ matemātiku, pašvaldībā varam palīdzēt sagatavoties pilsētas svētkiem u. c.

Visas iepriekš nosauktās aktivitātes var veikt bez _____ līdzekļiem, savukārt nākamās nosauktās ir saistītas ar naudas _____.

Cilvēkiem ir iespēja _____ naudu vai materiālos līdzekļus gan slimnieku ārstēšanai, gan nelaimē nonākušām ģimenēm, gan pamestiem dzīvniekiem u. c. Ziedojumus var būt kaut daži _____.

Mākslas, zinātnes, sporta, kultūras un labdarības pasākumu finansiāla un materiāla atbalstīšana ir _____. Savukārt cilvēku, kurš _____ un materiāli atbalsts mākslas, zinātnes, sporta, kultūras un labdarības pasākumus, sauc par _____.

Mūsdienās vairāki mecenāti, no kuriem lielākie ir Ināras un Borisa Teterevu _____, Aiva Vīksna, fonda „Lidere” dibinātāja, Vilis Vītols, Vītolu fonda dibinātājs, nodarbojas ar _____. Filantropija ir vēlme veicināt citu cilvēku labklājību, sniedzot _____ palīdzību.

2. Klausies skolotāja lasīto tekstu! Ja nepieciešams, labo un papildini 1. uzdevuma tekstu!

IZDALES MATERIĀLS SPĒLEI „SOCIĀLĀS LĪDZDALĪBAS DOMINO”

Rūpes par vidi	Ziedot segas dzīvnieku patversmei.
Brīvprātīgais darbs	Nodot rotaļlietas bērnunama bērniem.
Labdarība	Nosūtīt Ziemassvētku kartīti bērnunama bērniem.
Ziedojums	Fonds palīdz atjaunot teātra ēku.
Informēšana	Fonds palīdz izdot filmu par Latvijas vēsturi.
Mecenātisms	Dalīties ar ziņu par Lielo talku.
Filantropija	Palīdzēt uztaisīt un nokrāsot soliņus bērnu laukumā.
Rūpes par vidi	Uzņēmums ziedo naudu dzīvnieku patversmei.
Rūpes par vidi	Piedalīties skolas teritorijas sakopšanā.
Brīvprātīgais darbs	Vītola fonds piešķir stipendijas izciliem studentiem.
Brīvprātīgais darbs	Uzstāties klasē ar prezentāciju, kā ikdienā taupīt elektrību.
Labdarība	Palīdzēt Rīgas maratonā.
Labdarība	Organizēt sporta pasākumu, kurā cilvēki var ziedot sporta preces bērnunama bērniem.
Ziedojums	Palīdzēt nokrāsot sienas pensionātā.
Ziedojums	Nodot apģērbu mazturīgajiem.
Informēšana	Piedalīties tirdziņā, kura ienākumus saņem bērnu slimnīca.
Informēšana	Uzņēmums nopērk jaunus mūzikas instrumentus jauniešu orķestrim.
Mecenātisms	Izveidot plakātu, kas aicina piedalīties labdarības akcijā.
Mecenātisms	Vietējais veikals organizē sporta dienu.
Filantropija	Piedalīties Lielajā talkā.
Filantropija	Atkritumu šķirošana.

PROJEKTA DARBS „ESAM SOCIĀLI AKTĪVI!”

Mērķis: izmantojot informācijas avotus un pieredzi, izzināt iespējas, kā piedalīties sabiedrības dzīvē, pamatot konkrētā sociālās palīdzības projekta izvēli un īstenot projektu.

Uzdevumi

1. Grupā vienoties par sociālo palīdzību.
2. Izpētīt informācijas avotus, atlasīt faktus, kuri pierāda palīdzības nepieciešamību.
3. Plānot projektu – noskaidrot mērķauditoriju, vienoties par pasākuma darbības laiku, pasākuma nosaukumu, pamatot pasākuma nepieciešamību, izdomāt palīdzības veidu(-us).
4. Izveidot projekta plakātu – norādīt mērķauditoriju, pasākuma darbības laiku, pasākuma nosaukumu, pasākuma nepieciešamības pamatojumu, palīdzības veidu(-us).
5. Īstenot pasākumu.
6. Sniegt projekta izvērtējuma pārskatu.

Projekta izvērtējuma pārskata piemērs

Sociālo zinību un vēstures skolotājai Aijai Maizītei

Pūpolu pamatskolas
5.a klases 1. grupas

PĀRSKATS

par projektā „Esam sociāli aktīvi!” paveikto

Ziņojam, ka š. g. projekta „Esam sociāli aktīvi” pasākumā „Tu man, es tev” no 7. maija līdz 20. maijam piedalījās 23 skolēni no 5.a klases.

Paveicām šādus darbus:

- 1) izveidojām pasākuma „Tu man, es tev” plakātu;
- 2) sazinājāmies ar dzīvnieku patversmi „Mežvairogi” un vienojāmies par apmeklējuma laiku;
- 3) organizējām dzīvnieku pārtikas ziedojumu akciju;
- 4) devāmies uz patversmi, lai aizvestu pārtiku un izvestu pastaigā suņus.

5.a klases 1. grupas dalībnieku paraksti

2024. gada 22. maijā

DARBA LAPA „JĒDZIENI”**1. Klausies tekstu! Raksti katram jēdzienam skaidrojumu!**

Jēdziens	Jēdziena skaidrojums	Piemērs
Dome		
Komisija		
Iestāde		
Deputāts		
Pašvaldība		
Vēlēšanas		

2. Strādājiet pārī! Rakstiet katram 1. uzdevuma jēdziena skaidrojumam piemēru!

DARBA LAPA „JĒDZIENI”

3. Strādājiet pāri! Pamīšus lasiet viens otram jēdzienu skaidrojumu! Nosauciet un ierakstiet atbilstošo jēdzienu!

Jēdziena skaidrojums	Jēdziens
Cilvēks, kurš vada domes darbu.	
Cilvēki, kuri strādā domē. Viņus ievēl iedzīvotāji.	
Mazāka grupa domē, kas padziļināti izskata jautājumus par vienu jomu.	
Process, kurā pašvaldības iedzīvotāji balso, lai izlemtu, kuri cilvēki strādās domē kā deputāti.	
Vietējā valdība, kas pārvalda konkrētu pilsētu vai novadu.	
Galvenā vadības iestāde pašvaldībā.	
Oficiāla organizācija, kas ir daļa no pašvaldības.	

DARBA LAPA „PAŠVALDĪBAS IESTĀDES UN TO FUNKCIJAS”

1. Iepazīsties ar informāciju par pašvaldības iestādēm un to funkcijām! Zīmē katru pašvaldības iestādi!

Pašvaldības iestādes nosaukums	Attēls	Funkcija
Dome		Pieņem lēmumus par pašvaldību.
Bibliotēka		Izniedz grāmatas lasīšanai uz noteiktu laiku.
Ugunsdzēsēju depo		Palīdz cilvēkiem, ja izceļas ugunsgrēks.
Pašvaldības policija		Palīdz uzturēt drošību un kārtību.
Sociālais dienests		Palīdz cilvēkiem, kuriem vajadzīgs īpašs atbalsts.
Skola		Nodrošina, ka bērni un jaunieši var mācīties un iegūt izglītību.
Pirmsskolas izglītības iestāde		Nodrošina, ka pirmsskolas vecuma bērni var apgūt pamatprasmes.
Veselības aprūpes centrs		Ārstē cilvēkus.
Būvvalde		Uzrauga ēku celšanu.
Kultūras centrs		Organizē dažādus kultūras pasākumus – koncertus, izstādes, teātra izrādes u. c.
Sporta un atpūtas centrs		Nodrošina ar sporta infrastruktūru, piemēram, sporta zāli, peldbaseinu, stadionu u. c., un organizē sporta aktivitātes.
Vides aizsardzības dienests		Rūpējas par dabu un vidi pašvaldībā.
Iestāde, kas atbild par sabiedrisko transportu		Palīdz cilvēkiem nokļūt no vienas vietas citā vietā.

2. Strādājiet pāri! Viens no pāra lasa kādas pašvaldības iestādes funkcijas, otrs – atpazīst pašvaldības iestādi un nosauc to!

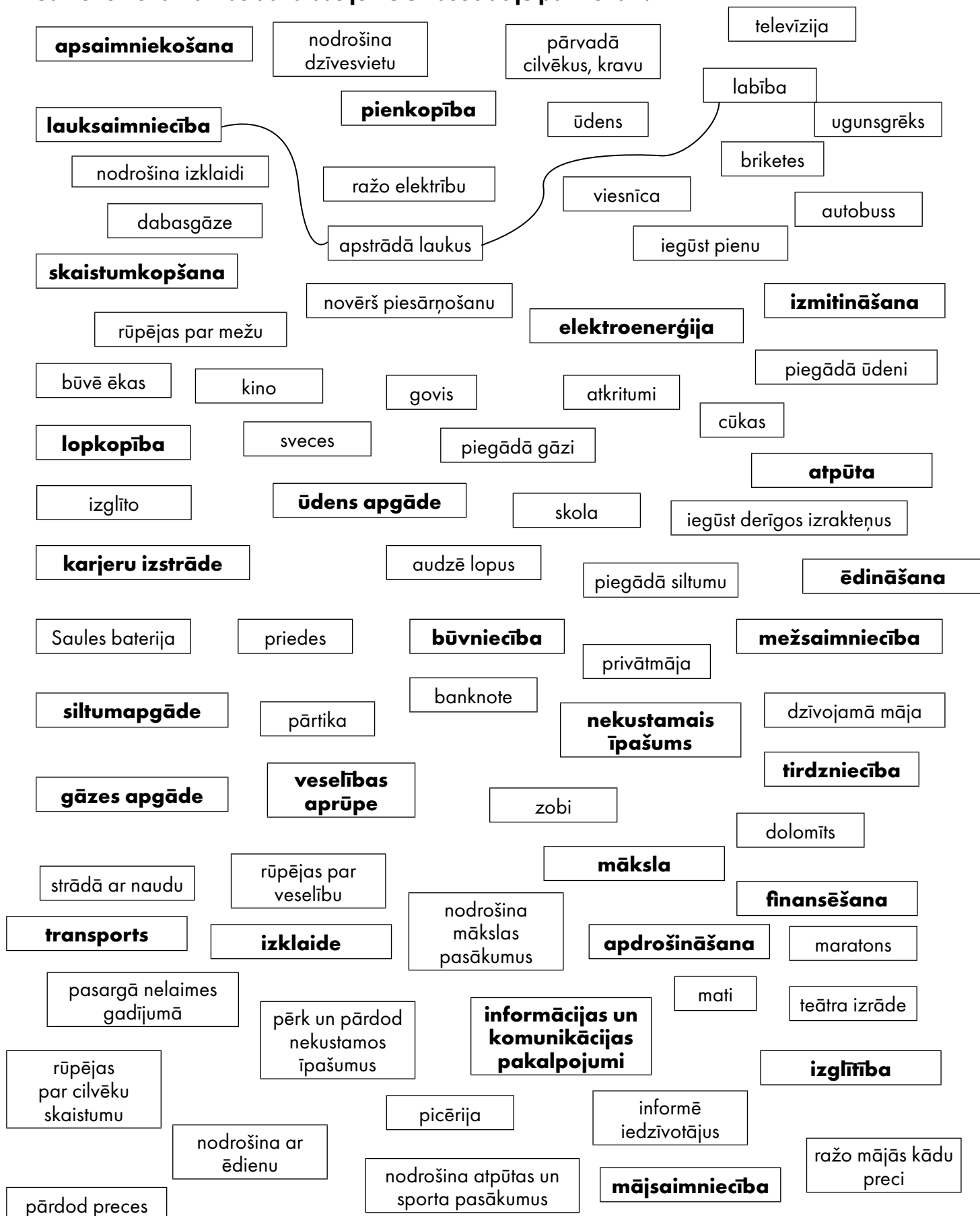
DARBA LAPA „INFORMĀCIJAS MEDĪBAS”

1. Raksti atbildes uz jautājumiem par savu pašvaldību! Izmanto savas pašvaldības tīmekļa vietni!

Kāda ir domes adrese?	Kā sauc pašvaldības priekšsēdētāju?	Kā var sazināties ar deputātiem?	Cik komisiju ir domē?
Kurā gadā izveidoja šo pašvaldību?	Cik deputātu strādā domē?	Kāds ir tuvākais pasākums, ko rīkos pašvaldība?	Cik izglītības iestāžu ir pašvaldībā?
Kad notika pēdējā domes sēde?	Par ko tika runāts pēdējā domes sēdē?	Vai pašvaldībai ir sava avīze? Ja ir – kāds ir tās nosaukums?	Kas redzams pašvaldības ģerbonī?
Kādas ir iespējas nodarboties ar sportu pašvaldībā?	Kāda ir pašvaldības policijas iecirkņa adrese un telefons?	Vai pašvaldības tīmekļa vietnē ir atsevišķa sadaļa, kas domāta uzņēmējiem?	Kādu informāciju vēl var iegūt no pašvaldības tīmekļa vietnes?

DARBA LAPA „UZŅĒMĒJDARBĪBAS NOZARES”

Savieno nozari ar tās darbības jomu un asociāciju par nozari!

PĒTĪJUMS „UZŅĒMUMI MANĀ PAŠVALDĪBĀ”

1. Raksti pašvaldības nosaukumu! Pēti uzņēmumus savā pašvaldībā!

Nosaukums	Adrese	Ar ko nodarbojas?	Nozare

2. Strādājiēt grupās! Apkopojiet 1. uzdevuma informāciju, izdariet secinājumus un atbildiet uz jautājumiem!

- **Kuras nozares uzņēmumu jūsu pašvaldībā ir visvairāk?**

Mūsu pašvaldībā visvairāk ir _____.

- **Kā jūs domājat, kāpēc šīs nozares uzņēmumu ir visvairāk?**

Mūsaprāt, _____ uzņēmumu ir visvairāk, jo _____.

- **Kuras nozares uzņēmumu trūkst jūsu pašvaldībā? Pamatojiet to nepieciešamību!**

Mēs domājam, ka mūsu pašvaldībā vajadzētu _____ uzņēmumu, piemēram,

Tas nepieciešams, jo _____.

- **Ja jums būtu iespēja kļūt par uzņēmējiem savā pašvaldībā, kurā nozarē jūs darbotos? Pamatojiet izvēli!**

Ja mums būtu iespēja kļūt par uzņēmējiem savā pašvaldībā, mēs izvēlētos _____.

Mēs _____ (ko darītu?). Mēs to izvēlētos, jo _____.